

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

15 HAZİRAN 1965

Sayı : 269

100 Kuruş

TÜSTAV
Arşivi
Alpay BİBER
Koleksiyon

onbeş günlük tarafsız
siyaset
iktisat
fikir ve kültür dergisi

OTORİTE BUHRANI

PETROL

HÜKÜMETTEKİ
HUZURSUZLUK

TOPRAK
REFORMU

TÜSTAV ZAM

FURYASI

SAVAŞI

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER

BASINIMIZDA ONBEŞ GÜN

GENE PETROL DAVAMIZ :

Bu sayımızda da, geçen onbeş günün en önemli olayı olarak devam eden «Petrol Davamız» hakkında basında çıkan yorumları aktaracağız. Böylece değişik çevrelerin görüşlerini aksettirmiş, olaya daha açıklık vermiş olacağız.

2 Haziran tarihli YARIN Dergisi, Mehmet Turgut'un Millet Meclisinde Petrol konusunda yaptığı konuşmanın aynen yayınlamaktadır. Bu konuşmada, petrol konusunda bazı iddiaların ortaya atıldığını, bunları 1 meseleyi bilmeyenler, 2 kanunu çok az bilen, tatbikatı, dünya petrol politikasına aşına olmayan, Türkiye'nin şartlarını ve imkanlarını yakından tanımayan, iyi niyetinden şüphe edilenler 3 Herşeyi bilen, fakat hadiseleri istismar eden, kanunu ve tatbikatı kötü göstermekten fayda umanlar, diye üç gruba ayırmakta, arama sahaları, pahalı ithalat, Bulunan kuyuların kapatılıp kapatılmaması, avantajların neler olduğunu, imtiyazlı arama, çatışan devlet daireleri, vergilendirme ve memleket menfaatleri, bulmak mı, satmak mı?, Millileştirme, TPAO'nun faaliyeti, Diğer şirketlerin faaliyeti konularına değinmekte ve «Şu veya bu şahsın bir takım kontaklar kurmasına, şahsi meselesini ve şahsi politikasını yürütmek için parlamento içinde ve dışında müttetikler aramasına müsaade edilmeyecektir. Petrol gibi memleketin en önemli meselesinin istismar konusu yapılmasına, dejenera edilmesine müsaade edilmeyecektir.» diye konuşmasına son vermektedir.

3 Haziran tarihli KİM Dergisinde, «Şafakatınca» adlı fıkrada, «A.P. li Enerji Bakanı Mehmet Turgut, Türk petrolünün yerli ellerde bulunması fikrini savunulara karşı yabancı şirketlere arka çıkarken, sanki yanılan kendisi değilmiş ve petrolün millileştirilmesini isteyenler vatana ihanet ediyorlarmış gibi bir üslup kullanarak şöyle diyor: (Petrol konusunda şafak sökmeli, Ak iplik, kara iplik meydana çıkmalı) Bizde bekliyoruz şimdi. Mehmet Turgut şafak atınca iplikleri nasıl ayıracak?» diye sorulmaktadır.

5 Haziran tarihli AKİS'te Metin Tokar, şu anda Türkiye'de tozkoparan bir fırtınanın devam ettiğini, «bu arada, çeşitli ve çok farklı mefhumların birbirine karıştırılması neticesi, hatta bu sayede, asil ve temiz hisler bambaşka mecralarda kanalize olmak istidadını göstermektedir.» demekte, «Bugün, her kafadan bir ses çıkarken ve millileştirme, devletleştirme gibi kelimeler bol bol telâffuz edilirken bunların manalarını bilmek gerekir. Bir defa, millileştirme başkadır, devletleştirme başkadır. Petrol devletleştirilince, artık onun millileştirilmesi diye bir konu ortada kalmaz. Zira her devletleştirme, ister istemez bir millileştirme. Buna mukabil, petrolün millileştirilmesini istemek, onun mutlaka devletleştirilmesinden yana olmak manasını taşımaz. Petrol millileştirilir, yani yabancı şirketlerin Türk petrolleriyle ilgileri kesilir, Türk petrolünü Türk resmi ve özel sektörü ortaklaşa işletirler.» «Türkiye'de yabancı sermaye düşmanlığı yoktu. Türkiye'de Amerika düşmanlığı da yoktu. Ama basiretsiz bir Amerikan politikası bunlardan ikincisini kendi elleriyle yarattı.» «Yarattıktan sonra bunu istismar eden kriptoya kızmak neye?» diye ilâve etmektedir.

MİLLİYET'te Muammer Aksoy, «Sırt bölgesinde petrol tala» adlı yazısında, «Türk Devletinin milyonlarca lira sarfederek keşfettiği Sırt Bölgesinde yabancı şirketlere bir tek ruhsatname vermek, gâflerin ta kendisi ise, bu bölgede yabancılarla 36 ruhsatname verirken, Devlete veya milli müessesemize 8 den fazla ruhsatname vermek imkânını ortadan kaldıran yasağı hâlâ devam ettirme yolunda çabalar sarfetmek, gâfler kavramını aşacak davranıştır» demekte ve «Bunu, siyasi alanda (egemenlik hakkımızı gölgeleyen bir hükmü koruma amacı güden utanırıcı bir çaba) ve (Türk milletinin yararını hiçe sayma istikâmetinde iktisadi bir cinayet) olarak nitelendirmek, hiçte mübalâğah sayılmamak gerekir.» diye ilâve etmektedir.

6 Haziran tarihli MİLLİYET'te Dr. Jeolog Esat Kirathoğlu, «Petrol mevzuunda Amerika ve Avrupa memleketleri ile ilmi bakımdan boy ölçüşmeyecek durumdayız. Atom mevzuunda nekadar söz sahibi isek petroledeki durumumuzda buna yakındır. Yabancı şirketlerin Türkiye'den atılmasını istemek, petrolcü olarak, en hafif tabiriyle akılsızlıktır. Yapılacak iş, yabancı şirketlerin aksayan taraflarını düzeltmektir.» demekte ve neler yapılması gerektiğini altı madde halinde sıralamaktadır.

ULUS'taki basyazısında Cihad Baban, son günlerde tartışmaların çırgından çıktığını, bir saldırı halini aldığını ifadeyle, «Ortaya bir petrol meselesi çıktı. Petrol davası, bilginlik, memleket realitelerinin ışığı altında rakamlara, gerçeklere dayanarak konuşulabilir ve bir neticeye süratle ulaşılabilir. Tabii bu tartışmalar iyi niyetle yapılacak olursa... Fakat herkesin bildiği gibi, bu tartışmalar çabuk dejenera olmuş ve taraflar birbirlerine olmayacak isnatlarla bulunmuşlardır. Bu isnadların meseleyi çözümlenemekte hiçbir etkisi olmamış bilakis taraflar birbirlerini, Amerikan uşağı, Rus uşağı gibi ithamlar altında bırakarak yurt menfaatlerini kenara itmiş bir yola sürüklennmiştir.» demektedir.

8 Haziran tarihli VATAN'da Mehmet Kemâl, Petrol konusunda Millet Meclisinde istenen araştırmaya değinerek, «Özel kesimden yana olmak başka, yabancı şirketlerin savunuculuğunu yapmak başkadır. Biz Mehmet Turgut'un özel kesimi savunmasını kendi felsefi görüşü içinde olağan sayarız. Ama sözleri yabancı şirketleri savunur biçimde anlaşılmalıdır. Tartışmalar bu düzeyde yapılmaktadır. Fırsat elde iken, bu sözlerin yanlış yorum-

lara tabi tutulmaması için bir açıklama yapabilir. Gerek millileştirme, gerekse yabancı şirketler hakkındaki düşüncelerini daha açık ortaya koyabilir. Sinirlenmeden, kızmadan ve kimseyi suçlamadan. İşte meydan.» diye yazmaktadır.

CUMHURİYET'te Burhan Felek, «Günümüz, günümüze uymuyor» adlı yazısında, 1908 den beri Türkiye'de bir iklim ve mizaç değişikliği olduğunu ifadeyle, «Bence evvelâ aramızda mutlaka vatan haini aramak, vatan hiyaneti aramaktan vazgeçsek ... çünkü ölçüyü kenidimiz verdikçe karşımızdakinin hain olmamasına imkân yok. E insan kendi memleketinde de bu kadar hain yetiştirmeye bu derece gayret göstermemelidir. Son meselemiz petrol davasında da herkes ya çok vatanperver, ya çok hain... ya ecebi uşağı, ya vatan kahramanı, ikisi arasındaki biz zavallılar ne olacağız? Bize bir yer gösterin!» demektedir.

TERCÜMAN'da S. inzalı bir fıkrada, «Gazetelerde: Petrol... Dergilerde: Petrol... Açık oturumlarda: Petrol... Radyoda: Petrol... Mecliste: Petrol... Senatoda: Petrol... Demeçlerde: Petrol... Petrol millileştirilmeli mi? Petrol millileştirilmemeli mi? Petrol... Petrol... Petrol... Hani şöyle hızlı bir kibrit çaltacak olsak, memleket ateş alacak!...» denilmektedir.

MİLLİYET'te çıkan bir demecinde Demirel'in, «Petrolü biz çıkarmalıyız» dediğini ve «Petrol uzmanlarımızı itimadımız sonsuzdur. Türkiye'nin yeraltı ve yer üstü servetlerini işletmeğe ve dışarıya para ödemekten biran önce kurtulmağa mecburuz. Bu servetleri şuna buna verelim diyen bir kimse Türkiye hükümetlerinde ve hudutlarında mevcut olamaz, bu böylece bilinsin.» diye sözlerine ilâve etmektedir.

9 Haziran tarihli YARIN Dergisinde, «Musaddık rolünde Feyzioğlu» adlı yazıda, eski İran Başbakanı Musaddık ile Turhan Feyzioğlu arasında bir ilgi kurulmakta ve Musaddık'ın Petrol konusunda, «sorumluluk hissinden mahrum bir demog ve memleketi kendi ihtirasları uğruna felâketin esigine kadar sürüklemekten çekinmeyen bir macera perest olarak İran ve Ortadoğu tarihine geçişine» işaret edildikten sonra, «Bir zamanlar Hürriyet havariliğinin iyi bir siyasi yatırım olduğunu politika mesleğinde tatbik ve tecrübe etmiş olan Feyzioğlu'nun bu sefer başka bir yatırım yolunu deneyerek petrol davasına el attığını ve bu mak-satla «Petrolü millileştirme sloganı iktidardan düşürüldüğü günden bu yana gençliği tahrik edecek bir mesele yakalayabilmek için pusu kurar bazı C.H.P. muhterislerine ümit vermiştir.» denilmektedir. Bu hususiyetle Feyzioğlu'nun, «Musaddık'ın cüphe-sine bürünmek hevesine düştüğü» ifade edilmektedir.

10 Haziran tarihli MİLLİYET'te Bülent Ecevit, «C.H.P. ve Petrol» adlı makalesinde, CHP'nin parti meclisinde yaptığı çalışmalarında Petrol konusunu ön plâna aldığına işaret ettikten sonra, CHP. programı ile petrol kanunu arasındaki farkları göstererek, «1954 de çıkarılan Petrol Kanununun yabancı özel ortaklıklara devlet aleyhine bir eşitsizlik» tanıdığını, bunu giderebilmek için «Şimdiye kadar ruhsat verilmemiş bölge ve alanlarda veya boşalacak bölge ve alanlarda bundan böyle arama ve işletme ancak devlet eliyle yapılmalıdır. Olsa olsa devlet, (teknik veya mali sebeplerle kesin zaruret görülen hallerde, milli menfaatlere uygun şartlarla) özel sermaye ile ortaklık kurulabilir.» diyor. Ayrıca «Yabancı ortaklıkların Türkiye'de elde edecekleri petrol dolayısıyla dışarı çıkarabilecekleri dövizle, Türkiye'nin dışarıdan satın alacağı petrole ödeyeceği döviz arasında» fark olmadığını değinerek, Petrol Kanununda yapılması düşünülen değişiklikleri de «Yabancı ortaklıklar Türkiye'de çıkaracakları petrolün, dünya piyasasındaki değerinin yarısından çoğunu yurt dışına çıkaramamaktadır» tezi savunulmaktadır. Diğer taraftan C.H.P. nin daha öncede savunduğu su fikirlere bugünde sadakat göstereceği kaydedilmektedir: 1. Dışarıdan alınacak petrolün fiyatı dünya serbest rekabet fiyatı seviyesine düşürülmelidir. 2. Yerli petrolün tüketiminde sağlanan öncelik korunmalıdır. 3. Devletin veya kamu kesiminin bütün akaryakıt ve petrol ürünleri ihtiyacının devlet müesseselerince karşılanmasına devam olunmalıdır.

11 Haziran tarihli ULUS'ta Faik Suad, değişik konularda yazdığı fıkrasının petrol tartışmaları bölümünde «Dünkü gazetelerde yer alan müthiş açıklamaları, bir sahne eseri olarak kaleme alırdı. (İşte vatan, millet palavracılarının gerçek yüzleri budur) dersek ne yapacaklar? Genel başkanları Demirel ile Mobil Şirketi Müdürü arasındaki sıkı-fıkı münasebetleri... Mobil Şirketi Müdürünün Sayın Demirel'i AP. Genel Başkanlığına seçirmek için (Mason değildi) diye sahte belge düzenlediğini...» ifadeyle son İnönü hükümetinin de gizli kuvvetler tarafından düşürüldüğünü, «Adalet Partisi seçimleri kazanırsa, yabancı petrol şirketlerinin, yabancı maden monopollerinin sevinçten şakır şakır oynayacaklarını...» belirtmektedir.

13 Haziran tarihli CUMHURİYET'te Sadi Koças bugün artık 1954 tarihli Petrol Kanununun üzerinde durarak, «Kanunun bizzat devlete arama hakkı tanımayan, milli müesseselerle yabancı şirketleri bir tutan, işgal edilen arama ve işletme sahaları karşılığında şirketlerce ödenen devlet hakkı (arazi kırasını) sembolik bir rakamla tahdit eden, kapandığı sahada petrol bulmak ve işletmek için gerekli gayretleri göstermeyen şirketlere karşı müessir bir tedbir ihtiva etmeyen hükümleriyle, her çeşit mali hükümler, bugünün şartlarına uydurulmalı ve Türkiye'nin kalkınması için bel bağladığı yeraltı servetlerinden birisi olan petrolün memleketimiz aleyhine istismar edilmesine imkân verilmemelidir.» diye yazmaktadır.

Hazırlayan : Bekir EKİNCİ

FORUM

FİKİR MEYDANIDIR

ONBEŞ GÜNÜK TARAFSIZ SPASER İKTİSADİ KÜLTÜR DERGİSİ

BU SAYIDA :

Basınımda Onbeş Gün

Başyazı

Otorite Buhranı

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Petrol ve Sokak

Zam Fıyvası

Kabine'nin durumu

NATO ve De Gaulle

İkinci Asya - Afrika Zirve Konferansı

Erhard - De Gaulle Buluşması

Kızılay'daki Gençlik Olaylarının Bir

Tahlili

Hasan TAN

İNCELEMELER :

Toprak Reformu Yolunda İlk Adımlar

Adnan GÜRİZ

Petrol Davamız

Muammer AKSOY

GÜNÜMÜZÜ AYDINLATAN BELGELER:

Petrol ve Siyasi Cinayetler

Antoine ZISCHKA

Senato'da Petrol

S. GÜRSOYTRAK

KÜLTÜR VE SANAT

Değinmeler

Mehmet SEYDA

Bibliyografya

Der. : S. N. ÖZERDİM

Türkiye'de Devlet, otoritesini gittikçe yitirmekte ve bu yüzden toplumumuz huzursuz bir hale gelmiş bulunmaktadır. Bu durumun doğmasında, Devletin otoritesini korumakla görevli ve sorumlu bulunan ve bizzat bu otorite içinde yer almakta olan müesseselerin ve kuruluşların derece derece payları vardır. Demokratik düzen, her ne şekilde olursa olsun, zor ve kaba kuvvet kullanmayı reddeden bir rejimdir. Ama bu rejim kanun hâkimiyeti üzerine titremez, tedvin olunan kanunların uygulanmasını güçleştiren, engelleyen ve bazan da büsbütün ortadan kalkmasını doğuracak sebepleri hazırlayan bir mahiyet alırsa, her şey, inançlar, selâhiyetler sorumluluklar, düzen ve emniyet temelinden sarsılmış olur ve toplum sonu belli olmayan akibetlere ve maceralara yavaş yavaş sürüklenmekten kendini kurtaramaz. Demokratik düzenlerde otorite buhranı en büyük tehlikedir. Zira hürriyetler, haklar ve müesseseler üzerine dayanan böyle bir düzende mekanizma işlemez hale gelir de, Devletin kifa-yetsizliğinden ötürü hürriyetin hürriyeti tahrip etmesi yolu açılır, ve hakların korunması ihmale ve zarara uğrarsa, tehlike kapıya gelmiş sayılmalıdır.

Demokratik düzen kendi temel il-kelerini ve müesseselerini koruyamaz ve kanunları işletemez hale geldiği zaman tehlike çanları çalmaya başlamıştır.

Son zamanlarda gözlerimizi etrafımıza çevirip cereyan eden hadiselerin üzerinde düşündüğümüz zaman toplumumuzun ve demokratik rejimin geleceği bakımından iyimser olmaya imkân yoktur. 1961 yılından beri iş başında bulunan parlamento içinde işlenen hatalar yüzünden, Devletin bu en yüksek müessesesinin prestiji ve haysiyeti zedelenmiştir. Memleket aydınlarının çoğu parlamento hakkında gittikçe karamsarlığa kapılmaktadırlar. Umumi efkârın teşekkülünde bu aydınlar birinci derecede rol oynadıklarından, bu karamsarlığın yavaş yavaş halka intikal etmekte olduğunu, parlâmentonun memleket işlerine gereken otorite ve müessiriyet ile el koyamadığını, faydasız bir şekilde zamanı israf etmekte olduğunu, halkın da duyma-

ğa başladığını tesbit etmek mümkün olmaktadır.

Dördüncü koalisyon zayıf bir hükümet ortaya çıkarmıştır. Başbakan herhangi bir partiye dayanmadığı için kararlarında mütereddüt görünüyor. Kabine arkadaşları ve koalisyon kanatları üzerinde kâfi derecede otorite kuramamıştır. Elindeki en büyük silâh istifa tehdididir. İktidar partileri seçimler arifesinde yeni bir İnönü hükümetine yolların açılmasını önlemek için bu tehlide kulak vermek ihtiyacını duyarlar. Fakat Başbakan, büyük sorumluluklar yüklenmek icap ederse bir hükümet buhranını göze alacak durumda olmadığı ve seçimlere kadar bir «idare-i maslâhat» politikasını tercih etmiş görünüşü için, elinde bulunan bazı imkan ve vasıtalara müracaat etmekten kaçınır bir eğilim içindedir. Bu sebepten ötürü Dördüncü Koalisyon Hükümetinin her kanadından, memleketin bazı hayatî dâvalarında ayrı ayrı sesler işitilmekte, görüşler ortaya atılmakta ve ortada hakikaten bir hükümetin mevcut olup olmadığı suali, zaman zaman zihinlere gelmektedir.

Bütçe üç ay gecikerek kabul edilmiş olduğu için plânın 1965 programının devlet sektörü uygulaması bir hayli sarsıntı geçirmektedir, ihaleler yapılamamıştır. Yatırımların öngörülen seviyeye ulaşabilmesi için hükümetin büyük bir gayret sarfetmesi gerekiyor. Özel sektör yatırımları ise, memleketteki psikolojik karamsarlığın tesiri altında bulunuyor. Özel sektör çok az yatırım yapmaktadır. Böyle bir durumda ne Başbakanın ne diğer bakanların devamlı olarak hükümet merkezinden ayrılmamaları ve işlerin başında bulunmaları, zamanlarını en iyi bir şekilde değerlendirmeleri gerekir. Fakat görünen ve cereyan eden bambaşkadır. Ve devletin işlerinin çoğu yüz üstü ve sürünce-mededir. Hiç bir zaruri sebep yok iken, bir Çalışma Bakanı işlerini yüz üstü bırakarak Avrupadaki işçilerimizin durumunu incelemek bahanesiyle görevinin başından bir ay ayrılabilmektedir.

Hükümetin bu zaafı, ciddî konulara ilgisizliği, ve geniş ölçüde zayıf kimselerden teşekkül etmiş bulunmasının yaratmış olduğu handikap, memleket işlerinin ve idarenin aksa-

masına yolları açmıştır. İdare iş görememektedir. Umursamazlık, sorumluluktan kaçma, günü gün etme geleneği gittikçe yerleşmektedir. Kanunlar işlememekte, uygulanmamakta ve bu yüzden vatandaşın Devlete, Devlet otoritesine olan itimadı sarsılmaktadır. Son zamanlarda polislin gözü önünde aşırı solcu ve aşırı sağcı denilen gençlerin ve üniversitelilerin her akşam birbirine girmeleri, halkın huzurunu bozmaları hâdiselerinin dahi önlenememesi, demokrasinin memleketimizde ne kadar yanlış anlaşıldığının ve Devlet otoritesinin adeta kayboluşunun en yakın ve çok canlı örneklerini teşkil etmektedir.

Bütün bu durumlar, bu kifayetsizlikler, bu başı boşluklar ve sorumlu makamların hâdiselere hâkim olma yerine kendilerini hâdiselerin cereyanına ve tesirlerine terketmiş görünmeleri, Devleti dışarıya da zayıf göstermekte, Devletin dış prestijini de sarsmakta ve dış politikadaki gelişmeleri de olumsuz bir şekilde etkilemektedir. İşlerin içinde olanlar, hâdiseleri yakından izlemek külfetine katlananlar, dost ve müttefiklerimizin resmî politikalarının ve umumî efkârlarının değişmelerini sezebilenler, şüphesiz memleketteki otorite buhranının ve başı boşluğun ızdırplarını yakından duymaktadırlar.

Karışıklıktan, düzensizlikten, demokratik nizamın işleyememesinden ve her türlü memleket işlerinin kötü gitmesinden fayda umanlar, aşırı sağcılar ve aşırı solcular çeşitli yollarla, açık ve kapalı propagandalarla, cehaleti, taassubu, sefaleti, yoksulluk ve çaresizlikleri istismarla bu durumu teşvik etmektedirler. Kimi milliyetçiliğin ve islâmıcılığın, kimi sosyalizm ve sosyal adalet ilkelerinin arkasında gizlenerek gerçek niyetlerinin kolaylıkla inkişaf bulacağı bir ortamın teşekkülüne çalışmakta ve yavaş yavaş Türk toplumunun temellerini sarsmaya uğraşmaktadırlar. Bu konuda her iki uç ta dikkatlerini ve faaliyetlerini gençlik üzerinde toplamış bulunmaktadır. Bir taraf, daha ziyade aşırı solcular, Türk toplumundaki gelişmelerin ve değişmelerin tekâmül yolu ile vuku bulması görüşünü zahiren savunur görünürken esasında Marksist sistemin ihtilâlcî düşüncelerini açık oturumlarda, konferans ve seminerlerde ve bir kısım basında telkin etmekte, Anayasanın getirmiş

olduğu hürriyetleri ve hakları suiistimal ederek bizzat mevcut Anayasa düzeninin tahrip edilmesinin yollarını ve şartlarını hazırlamaktadırlar. Bu metod, bu sinsice ve sureti haktan görünen propaganda geniş ölçüde üniversiteye girmiştir. Bunun karşısında diğer uç, yani aşırı sağ daha az teşkilâtlı, daha az bilgili olduğu ve topluma, yeni, ileriye matuf herhangi bir düşünce teklif edemediği ve fikriyatını zamanını yaşamış ve eskimiş bir takım doğmalardan almakta bulunduğu için bir muhafazakârlık zırhına bürünmekte, kaba kuvveti tercih etmekte, fikri olmadığı için mütecaviz olma eğilimi içine girmektedir. Türkiyede bu yollarla ve yavaş yavaş sınıf mücadelelerinin tohumları ekilmektedir.

Halbuki Türkiye übtün tarihi boyunca sınıf mücadelelerinden masun kalmıştır. Sanayileşmesinin ilerlemesi ile, doğmakta ve büyümekte olan işçi sınıfının, XVIII ci yüzyılın ortalarından itibaren Avrupadaki Sanayi İnkilâbı ile başlayan sınıf mücadeleleri psikolojisinin içine girmesi için derin sebepler mevcut değildir. Anayasamızın ekonomik ve sosyal haklar ilkeleri, çalışma hayatı ile ilgili mevzuatımız bir çok memleketlere nazaran çok ileri bir durum arz etmektedir. Fakat geleneksel karakterini hâlâ muhafaza etmekte olan ve bü-

tün arzulara ve iyi niyetlere rağmen fakir bir memlekette refahını kısa devreler içinde yaygın bir hale gelmesinin imkânsızlığı kabul edilmeyecek sınıf mücadelesi için fakirlik ve yoksulluk istismar edilmektedir.

Bu istismar karşısında hükümet te bazı ana reformları uyutmayı tercih etmiş, Toprak Reformunu geciktirmiş, Personel Kanunu çıkarılmamış, petrol meselesinde ne yapacağını tesbit edememiş, başka bir deyimle programındaki vaatlerinden hiç birine el atmamıştır.

İşte Türkiye muhtelif zümreler tarafından her tarafa doğru çekilen dümeni kırılmış ve fırtınalı bir denizde dalgaların insafına terkedilmiş bir gemi gibi yalpalayıp durmaktadır. Devlet, memlekete sahip çıkamamakta, otoritesini ve kanunların kendisine tanıdığı selâhiyetleri kullanamamakta tereddüt etmekte, hükümetin varlığı hiss olunmamakta, idare atalet içinde ve halkın itimadını yitirmiş bulunmaktadır. Bu otorite, sorumsuzluk ve başıboşluk buhranına zamanında el koymak gerekmektedir. Devletin bütün aydınları, müesseseleri, uçları temsil etmeyen partiler, üniversiteler hiç olmazsa bu gerçekler üzerinde birleşmeli ve düşünmelidirler.

Bize göre bugünkü gidis mevcut Anayasa düzeni ve demokratik rejim için derin tehlikelerle doludur.

Onbeş Günün Notları

Petrol ve Sokak

İktidarın basiretsizce tutumuyla, petrol meselesi, belli siyasi gurupların, sokak güçlerinin çatışma sebebi kılındı. Aşırı bir uç. Her memleket meselesini istismar ederek, kamu oyununda itibar kazanmaya çalışırken bir yandan da işi sokağa dökerek dejenere etmekten çekinmemektedir. Böylece tartışmaları yatağından taşırarak, her türlü gelişmeye uygun bir zemin yaratma gayretindedir.

Diğer bir belli uçta, her türlü islâhat hareketine karşı iptidaiyi zihniyetini hakim kılma sevdasını, petrol konusunda kuvvet gösterisiyle, anlatmak istemiştir.

Nihayet çeşitli baskı gurupları ve itibar sahipleri şirketler tarafından, pek kaba biçimde, kendi sesleri yapılmak istenmiştir.

Bir an, öyle bir hava yaratılmıştır ki, herkesin sahibi var, amma memleketin ve onun meselelerinin sahibi yok düşüncesini uyanmıştır. İşin bu noktaya gelmesinde, he-

men hemen her partinin, derece derece günahı var. Hiç biri cesaretle meseleye, önce sahip çıkmamıştır. Petrol meselesi, partiler tarafından yaratılmamıştır da İş Kamu oyunun malı olduktan sonra, ona sahip çıkmanın, itibar sağlayacağı anlaşıldıktan sonra, bir kısım partiler, petrol davasını benimsemişlerdir. Şimdi, bu tutumlarıyla işi toparlamaya çalışıyorlar. Fakat, ana iktidar partisinin tutumunda bir dönüş olmuş ise de, henüz açık olarak, düşüncesini ortaya koymamıştır. Dava hakkı, bir davadır, Petrol Kanunu değiştirilmeli, kanunun artık savunulması mümkün olmayan, herkes tarafından anlaşılmalı olan, kapütüler hükümleri giderilmelidir.

C.H.P. işi, Meclise getirmek için yetkili organından karar çıkarmış ve petrol konusundaki politikasının esaslarını tesbit ederek, bunları kamu oyuna açıklamıştır. Diğer partilerde, geçte olsa aynı yolu tutsalardı, bugün üzüntü konusu olan, sayıp

sövmeye yayınları ve sokakta kuvvet denemeleri, vatandaş huzurunu bozmadı. Yüksek denetleme kurulu, görüşülme bir yıla ait, siyasi telkinlerle, kanunsuz ve usulsüz ara raporu hazırlayarak, iktisadi devlet kurumlarının katihesap kanunu sebebiyle, karma komisyona sunamazdı.

Yüksek denetleme kurulu, kati hesapları görüşülme bir yıla ait, açıkca usulsuz ve kanunsuz bir raporu, telkinle kaleme alırken, yer altı kaynaklarımız üstünde, yabancı ipoteği tesisini, cüretkâr bir sorumsuzlukla, araya sıkıştırmak basiretsizliğinde bulunmuştur. Yüksek denetleme kurulu raporunu hazırlarken, bunun anayasasının hükümlerine aykırı düşüp düşmediğini araştırmak göreviydi. Raporuyla, tutuşarı bir meselenin üstüne, petrol dökmüşdür.

T.P.A.O. nın kati hesap kanunu senatoda görüşülürken, bütün siyasi gurupların cırtak takiriyle, denetleme kurulunun ara raporunun, metinden çıkarılması kendisi için çok ağır olmuştur. Senatoda yapılan görüşmelerin ağırlık merkezi bu rapor olmuş ve ağır hücumlara hedef olmuştur. Bu durum karşısında, denetleme kurulu başkanının, kendisine bir vekârlı iş düştüğünü idrak etmesi gerekir. Yerini meclisin güvenini halz bir kimsese bırakmalıdır. O bunu anlamıyorsa, yetkililer kendisine, yapması lazım geleni anlatmalıdırlar.

Petrol meselesinin, serin kanlılıkla ve sağ duyu ile bir somuca bağlanması için, önce idare içinde güven vermeyen kişilerin bertaraf edilmesi lazımdır.

Aksi takdirde, en makul ve muteber fikirler dahi, bu kişiler tarafından savunulsa bile, kimse kulak asmayacak, ve mesele bünyemizde çalkantılar yaratacak istidat alacaktır. İşe, toplumun inandığı, itibarlı kişileri idare içinde yetkili kılmaktan başlamak zarureti vardır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının tayırdığı, T.P.A.O. murakıpları, bunların başında gelir. Hükümet gerçekten işi sokaktan kurtarmak istiyorsa, bu kabil tayırlarını iptal etmelidir.

Kısaca diyebiliriz ki, petrol konusunda, mecliste açılacak genel görüşme, işi sokaktan kurtarabilir. Fakat, görüşmeler karşılıklı sayıp, sövmeye halini alırsa, işi büsbütün çığırından çıkarabilir. Bütün mesele, iktidar partilerinin basiret ve tutumuna bağlıdır.

Forum'un petrol konusundaki tutumu açık ve kesindir. Önceki yayınlarmızda bunları notlar ve imzalı yazılarla kamu oyununa sunduk. Bu görüşlerimizi sonuna kadar savunacağız.

Zam Fıyvası

Büyük Millet Meclisi üyeleri ödeneklerine zam yapılmasının kamu oyununda sebep olduğu olumsuz tepkilerden sonra konunun Cumhuriyet Halk Partisi, Adalet Partisi ve Millet Partisi tarafından Anayasa Mahkemesine götürüldüğü malumdur. Bu mesele henüz Anayasa Mahkemesi tarafından halledilmiş değildir. Ancak şimdi Parlamento yeni zam talepleri ile karşı karşıya bulunmaktadır. Askeri hekimlere yüksek miktarda ödenek verilmesi hakkındaki teklif Millet Meclisi tarafından kabul edilmiş bulun-

maktadır. Askeri Personel Kanununun Geçici Komisyonunda görüşüldüğü sırada askerî doktorlarla ilgili teklifin hemen kanunlaştırılmasındaki hikmeti anlamak çok güçtür. Şimdi sıra hâkim ve savcılarının ödeneklerini arttırma teklifine gelmiştir. Bunu Sayıştay'ın zam talebi takip etmektedir. Başka devlet hizmetlerinde çalışan diğer görevlilerin zam tekliflerinin bunları takip edeceği muhakkaktır. Dolayısıyla devletin farklı hizmetlerinde çalışanların güçleri ve propaganda kabiliyetleri ölçüsünde zamına nail olmaları gibi modern devlette kamu hizmetlerinin düzenlenmesi ilkelerine tamamen aykırı bir tutuma girilmiş olmaktadır. Münferit zam istekleri ve bu isteklerin Parlamento tarafından olumlu karşılanması her hizmetlinin yaptığı işe göre para alması tezini bertaraf eden ve çeşitli devlet sektörlerinde çalışanlar arasında gereksiz çekişmelere yol açan bir nitelik taşımaktadır.

Zam talepleri görüşülecek olan yüksek devlet görevlilerinin işlerini güçlerini bırakıp zamanlarını parlamento müzakerelerinin izlenmesi için harcamalarını da tasvib etmeğe imkân yoktur. Bu durum herşeyden önce yüksek devlet görevlileri ile parlamento arasındaki münasebetlerin ciddiye-tini tehlikeye düşürmektedir. Bundan başka parlamento toplantılarını izleyen vatandaş üzerinde de olumsuz bir tesir yapmaktadır. Hata, Danıştay kanunu ile yapılan

zamlarla başlamış, bunu beklendiği gibi diğer zam talepleri takip etmiştir. Bu türü zam tekliflerinin islahâ gerçekten mümtaz bulunan devlet memurlarının maaş ve ödenek durumunu gittikçe içinden çıkılmaz hale getireceği şüphesizdir. Yapılacak şey devlet memurlarının gelirleri arasında bugün mevcut bulunan aşırı farklılıkları arttırmak değil, Devlet Personel Kanununu bir an önce çıkararak devletin farklı hizmetlerinde çalışanların en küçüğünden, büyüğüne kadar nisbi de olsa bir refaha erişmelerini sağlamaktır. Askerî personelin gördükleri hizmet ne olursa olsun Askerî Personel Kanunu içinde maaş ve ödenekleri adalet ölçüsü içinde tesbit edilmelidir. Devlet Personel Kanunu dışında kalsalar bile hâkim ve savcılarının ödenek meselesi, sözü geçen kanunla aynı zamanda ele alınmalıdır. Parlatmentonun bugün izlediği görüş, genellik, adalet ilkelerine tamamen aykırıdır. İmtiyazlar yaratıcı, devlet görevlilerinin haysiyetini rencide edici bir nitelik taşımaktadır. Eğer milletvekilleri vasıtasıyla yaptırılan teşebbüsler şimdi durdurulamazsa bunları ilerde durdurmak imkânsız olacaktır. Dünyanın hiçbir yerinde bir Danıştay üyesine Anayasa Mahkemesi üyesinin ödenegine eşit ödenek verilmez. Danıştay Kanunu tekrar gözden geçirilerek Anayasa Mahkemesi üyelerinin aldığından düşük birimler Danıştay üyeleri için tesbit edilmelidir. Bazı devlet görevlilerinin seçim tavizi olarak getirdikleri ödenek arttırma teklifleri reddedilmelidir. Problem genellik, ve adalet ilkeleri göz önünde tutularak çözümlenmelidir. Nihayet unutulmamalıdır ki, nereden gelirse gelsin hertürlü teşebbüse karşı devlet hazinesini korumak Millet temsilcilerinin ilk ödevidir.

Kabine'nin Durumu

Millet Partisi Başkanı Osman Bölükbaşının koalisyon içinde muhalefet politikasını gittikçe şiddetlendirmesi koalisyonun birliğini ve istikrarını bozucu tesirler meydana getirmektedir. T.R.T. konusunda Bölükbaşının hem kendi partisinin Bakanı Recai Dorman'e karşı olan tutumu hem de koalisyon kabinesinin başı Suat Hayri Ürgüplü'yü devamlı şekilde tenkid etmesi hükümet istikrarını görüşü ile telif edilemez. Bölükbaşının «İktidarda muhalefet» politikası sadece popüler olma maksadını gütmekte, sorumluluk duygusu ile uzlaşmaz bir mahiyet taşımaktadır. «İktidarda muhalefet» politikasının Bölükbaş partisi için ne oranda fayda sağlayacağını önümüzdeki seçimler gösterecektir. Ancak memleket için önemli olan Millet Partisinin seçim şansı meselesi değil, fakat kabinenin istikrar içinde seçim dönemini geçirmesidir. Bunun için gerekirse Millet Partisinin kabine dışında bırakılması suretiyle iktidar partileri tarafından yeni bir hükümetin kurulması dahi düşünülmelidir. Diğer taraftan, T.R.T. konusu halledilmedikçe Millet Partili bakanların hükümet kararlamelerini imzalamadıkları ve bu sebepten hükümet çalışmalarının aksadığı yolunda haberler mevcuttur. Böyle bir durumu ise tecviz etmeğe imkân yoktur.

Bölükbaş, son konuşmasında başbakanı «nasihatçı melek ve sahte kibar» olmakla itham etmiştir. Bu sözlerin koalisyon hükümetinin başlarından birisi tarafından sarfedilmiş bulunması buhranın büyümek istidadını taşıdığı gösteren bir işaret sayılabilir.

Kabine istikrarsızlığını gösteren başka bir sebep de bakanların komisyon görüşmelerine katılmamaları yüzünden Büyük Millet Meclisinde kanun tasarı ve tekliflerinin görüşülmemesidir. Henüz seçim propagandası hukuken başlamış değildir. Bakanların meclis çalışmalarına katılmaları eideki kanun tasarılarının çıkarılması için zaruridir. Eğer bu yola gidilmeyecekse zaman hiç olmazsa meclis tatil gümeli ve seçim mücadelesi fiilen başlamıştır.

Ancak kabine içi çekişmelerin önlenmesini sağlayacak bir nai yolu bulunmamaktadır. Aksi halde şimdi görülen kabine içi çekişmelerin seçim sırasında daha içine çıkılmaz bir hale gelmesi bekienebilir. Koalisyon'a katılan her parti ister büyük ister küçük olsun devlet sorumluluğunu paylaştığı şuuruna sahip olmalıdır. Yapılacak şey bu sorumluluğa sahip olmadığı anlaşılın Millet Partisi'nin gerekirse kabine dışı bırakılması suretiyle meselenin halledilmesidir.

Nato ve De Gaulle

Nato'daki son gelişmelere bakılırsa bir paktı parçalamak onu kurmaktan daha zor olmalıdır. Cento, Seato gibi fonksiyonlarını hememr hemen kaybetmiş savunma antlaşmalarına şimdi Nato ve hattâ Varşova gibi paktlar da eklenmek üzeredir. Fakat lüzumsuz hale de gelseler bu antlaşmalar her nasılsa uzun müddet hayatyetlerini muhafaza edebilmektedirler.

Askeri ittifaklara arız olan bu hastalığın nedenini nükleer harp stratejisinin farklı bünyesinde aramak gerekmektedir. Sovyet Rusya ve Birleşik Amerika arasında kurulan nükleer kuvvet dengesi Nato ve Varşova paktları arasında vuku bulabilecek ciddi bir çatışma ihtimalini çok azaltmıştır.

Bu denge ve güvenlik içinde De Gaulle, tedrici olarak, Nato'yu terketme politikasını yürütmeye başlamış bulunmaktadır. Fransa Avrupada liderliğini tasarladığı iktisadi yönü kuvvetli siyasi yönü gevşek bir birlik yaratma projesini gerçekleştirmeye çalışırken, Nato'dan ani bir kopuşun risklerini hesap etmiş olmalıdır. Nato'nun lüzumsuzluğu fikri olgunlaşmadan ayrılmanın kendi izolasyonuna yol açacağını De Gaulle bilmektedir. Müşterek Pazar üyelerini tam bir kontrol altına almadan Fransa Anglosaksonlara karşı giriştiği mücadelede daha fazla ileri gidemez. De Gaulle'un bir çok milletlerarası problemlerde Washington'un karşısına dikilmesi, onu, Rusya ile karşılıklı müzakere masasına oturacak statüye sokamadığı gibi Doğu ile Batı arasında hakemlik etme kudretini de kazandıramamıştır.

Nato'nun son Savunma Bakanları toplantısında, 1954 senesinde Lizbon'da teshit edilen kuvvet hedeflerinin günün şartları içinde revizyona tabi tutulması genel olarak tasvip görmüştür. Hedef olan 30 tümenlik kuvvete erişmek şöyle dursun, İngiltere mevcut 25 tümeni daha da azaltacak teklifler ortaya atmıştır. Dış ödeme dengesini düzeltme telaşı içinde İngiltere Ren Ordusunu azaltma niyetindedir. İngiliz Savunma Bakanına göre Rus saldırısına karşı konvansiyonel kuvvetlerle 90 gün dayanma hipotezi terk edilmeli ve Avrupa Müttefik Kuvvetleri Kumandanına bir harp halinde derhal nükleer silahları kullanabilme yetkisi verilmelidir.

Toplantıda Amerikan Savunma Bakanı MacNamara da bazı enteresan tekliflerle insiyatifin Fransanın eline geçmesini önleyebilmiştir. Amerika Nato içinde kurulacak bir komitenin, nükleer stratejili ve bir buhran halinde süratle karar almayı kolaylaştıracak bir mekanizma kurulması için etüd edilmesini istemiştir. Bu etüd sonunda, pekala vaktiyle De Gaulle'un «üçlü direktuar» teklifi tekrar ortaya çıkabilir. MacNamara'nın bilhassa İngiltere için oldukça cazip teklifi, «silah müşterek pazarı»nın kurulması olmuştur. Son dört sene içinde 6 milyar dolarlık silah satan Amerika bütün satış ve rekabet kurnazlıklarını kullanarak silah imalatında bulunan bütün rakiplerinin pazarlarını ele geçirmiştir. Yeni teklifin Amerikanın müttefikleri için ne derece yararlı olacağını zaman gösterecektir.

En son olarak Fransa gelecek sene yapılacak Nato Fallex tatbikatına katılmaya karar vermiştir. Paris'in bu çözüme hareketi, De Gaulle'un tekrar cumhurbaşkanı seçilmesinden sonra hızlanacaktır. Yoksa ittifakın 1969 da yirmi senesini doldurması beklenemez midir? Bütün bunlar daha bir müddet cevapsız kalmıya mahkûm sorulardır.

İkinci Asya - Afrika Zirve Konferansı

Cezayir, Haziran ayı sonunda, elli civarında Asya ve Afrika ülkesinin göndereceği heyetlere evsahipliği yapmak üzere hazırlanmaktadır. İkinci Asya - Afrika Zirve Konferansı 1955 de Bandung'da yapılan ilk Konferansın çok farklı bir hava içinde toplanacaktır. Bandung'da kendileri iştirak etmedikleri halde Moskova ve Washington, konferansın işlerini ellerinde bulundurabilişlerdi. Bu toplantıda durum oldukça farklıdır. Batı Dünyasının lideri artık Birleşik Amerika değildir ve pek az ülke temsilcisi Washington'un avukatlığını yapmak niyetindedir. Doğu Blokuna gelince iki başlı olmuştur, hem de birbirine düşman iki baş. Komünist Çin, avrupalı addettiği Rusya'yı konferansa davet ettirmemek için elinden geleni yapmaktadır. 24 Haziranda Cezayirde Dışişleri Bakanlarının yapacağı ön toplantıda Rusya'nın davet edilip edilmemesi karara bağlanacaktır.

Komünist Çin Başbakanı Çu En Lay halen Afrika'ya üçüncü gezisini yapmaktadır. Hayat standardı nisbeten yükselen Rus halkı Batı Dünyası ile barış içinde beraber yaşama politikasını benimsemiş böylece ihtilalci Komünizm hareketinin liderliği Kızıl Çin'in eline geçmiştir.

On sene evvel hiç bir bloka dahil olmayan ülkelerin daha ziyade Batı Emperyalizmine saldırdıkları hatırlanmaktadır. Bugün durum yeni bir gelişme içindedir. Sayıları oldukça artan bu ülkeler sadece Batı değil Doğu emperyalizmine karşı da mücadeleye başlamışlardır.

Atom bombasını patlatmasına rağmen Pekin Kuzey Vietnamı aylardır bombardıman eden Birleşik Amerika'ya karşı insan gücünü harekete geçirmeye cesaret edemiyerek nükleer klübün, en cılız üyesi olduğunu açığa vurmuştur. Moskova ve hele Birleşik Devletlerin yardımları ile mukayese edilirse Pekin'in az gelişmiş ülkelere yapmakta olduğu iktisadi yardım asla göz kamaştırıcı olamamaktadır.

Cezayirdeki Konferansa Başbakan Suat Hayri Ürgüplü başkanlığında bir heyetle katılmaya karar vermiş olmamız bu toplantının bizim için olan önemini daha da artırmaktadır. Kıbrıs buhranı ile dostunu düşmanını ve milli menfaatlerini daha iyi görmeye başlayan Türkiye dünya problemlerinin tartışılacağı böyle önemli bir toplantı için kristalize olmuş fikirlere sahiptir. Yoksa Kıbrıs davamız için dost kazanma kampanyasını devam ettirmek için mi bu yolculuğa çıkmaktayız

Bu tip toplantılarda ekseriya susan veya Batılı dostlarının fikirlerini destekleyen diplomatlarımız bu yeni vazife için nasıl hazırlanmaktadırlar?

Bu konferansda Kıbrıs konusu dışında diğer dünya problemleri hakkında fikirler sarfedeceksek aşağıdaki hususlarda kesin fikirlere sahip olmalı ve bu görüşleri kamu oyuna arz etmeliyiz :

1 — Batı Dünyası ve Nato içindeki yerimiz nedir? Birleşik Amerikanın Güney Vietnam ve Dominik'deki tutumunu ne de-

rece tasvip ediyoruz? Batı Emperyalizminin Afrikadaki kalıntıları olan Güney Afrika, Angola ve Rodezya hakkında tenkitlerimizimizin ölçüsü ne olacaktır?

2 — Batı Dünyasının zengin devletleri tarafından az gelişmiş ülkelere yapılan iktisadi yardımların miktarı ve yapılış tarzı tatminkârmıdır? Varşova Paktı üyeleri ile Pekin tarafından yapılan yardımlar ne vasıftadır. Bütün bu yardımların topyekûn olarak Birleşmiş Milletler kanalı ile yapılması fikrine iştirak etmekteyiz?

3 — Komünist ülkelerde yeşeren yeni tip emperyalizmi ne derece tehlikeli bulmaktayız? Kızıl Çin'i tanımak niyetindeyiz? Güneydoğu Asya'nın Batı Dünyası tarafından ne ölçüde savunulmasına taraftarız? Çin Hindinin nötralizasyonu hakkında ne düşünüyoruz?

4 — Filistin ve Arab Mültecileri hakkında yeni görüşümüz nedir? Arab Sosyalizmi ve milliyetçiliğine sempati duymaktamıyız?

5 — Birleşmiş Milletlerin bünyesindeki aksaklıklar?

Çok yakın zamana kadar çok farklı bir şekilde cevaplandırdığımız bu sorulara yeni dünya görüşümüz içinde yeniden tartışıp milli menfaatlarımıza uygun olarak yeni cevaplar hazırlamalıyız.

Erhard - De Gaulle Buluşması

De Gaulle'un bir çok konularda Anglosaksonları terlettiği ve hatta sindirdiği bir hakikattir. Fakat bu imatçı general Batı Almanya'yı kontrol altına alma projesinde başarısızlığa uğramıştır. Geçici bir süre için De Gaulle tarafında oyalandan Bonn kendi kaderini tayin etme kararlığı içinde hemen değilse bile genel seçimlerden sonra Paris'ir karşısına dikilecektir.

İktisaden Fransayı ikinci planda bırakan Batı Almanya milli menfaatlerini ilgilendiren konularda De Gaulle'un arzularına boyun eğmek niyetinde değildir. Alman birliği Fransanın liderlik edeceği bir Avrupa Konfederasyonu tarafından sağlanamaz. Moskova'nın karşısına başta Washington olmak üzere bütün Batı dünyası tam bir görüş ve güç birliği içinde çıkmalıdır. Bu büyük karşılaşmada Almanya gerek konvansiyonel ve gerekse nükleer bakımdan kuvvetli olan bir askeri ittifakın içinde bulunmayı arzu etmektedir. Yine Almanya Müşterek Pazarın İngiltereyi de içine alacak şekilde diplomatik müzakereleri etkiliyebilecek bir iktisadi kuvvet olmasını istemektedir. Bonn siyasi birlikten, hakiki bir «Avrupa Birleşik Devletleri» anlıyarak De Gaulle'dan ayrılmaktadır.

Almanya'da, Fransa'dan şüphe edenlerin sayısının birdenbire artmasında muhakkak Gromiko'nun son Paris seyahatinin rolü olmuştur. Oder-Neisse hattının nihai sınır olarak ilanı ve Alman Birliğinin Fransa, Rusya ve Almanyanın diğer komşularının beraberce halledecekleri bir konu olduğunun açıklanması bardağı taşıran damlalar olmuştur.

11-12 Haziran günleri yer alan konuşmalarda Dr. Erhard'ın tam bir açıklık içinde De Gaulle'u 1963 senesinde imzalanan İşbirliği Antlaşmasına riayete davet etmiş olduğu muhakkaktır. Batı Almanya daha fazla geciktirilmeden Müsterek Pazar zirve toplantısının yapılmasını, bu toplantıda Avrupa'nın siyasi geleceğinin ve dolayısıyla Alman Birliğinin nasıl gerçekleşeceğinin programa alınmasını istemektedir. Belki bu taleplerinde seçime kadar Dr. Erhard'ın itidalli davranması beklenebilir. Fakat 1965 senesi bitmeden Bonn, De Gaulle'ın ekzantrik fikirleri karşısında yerini almak niyetindedir.

Kızılaydaki Gençlik Olaylarının Bir Tahlili

Hasan TAN

Geçtiğimiz hafta Ankara Kızılay meydanı, kendilerine Dönüşüm'cü ve Kuvvayı Milliyeci'ler adları veren iki üç grupun birbirleriyle çatışmalarına sahne olmuştur. Bu iki grup taraftarı üniversite gençleri, birkaç gün üst üste ikindileri Kızılay'da toplanıp Dönüşüm ve Kuvvayı Milliye adlı yayın organlarını satarak birbirleriyle sözle ve elle çatışmışlardır. Bu çatışmalar zaman zaman Kızılay'da trafiği felce uğratmış, şehir hayatının akışını aksatmıştır.

Anlaşıldığına göre Dönüşüm'cüler, yurt kalkınmasının gerçekleştirilmesini sosyalist sistemde aramaktadırlar. Kuvvayı Milliyeciler ise, bir komünist tehlikesine karşı durmakta, yurt kalkınmasını kendilerince makul olan bir milliyetçilikte bulmaktadırlar.

Üniversite sıralarına kadar gelmiş gençlerin yurt sorunları ile kafalarını uğraşturmaları beklenen ve arzu edilen bir husustur. Yalnız, bilindiği gibi, haziran ayı, yurdumuzda bütün üniversiteler için, tabir caizse bir «ölüm kalım meselesi» olan yıl sonu sınavlarının yapıldığı bir aydır. Bu ayda, normal olarak, üniversite gençlerinin harıl harıl bir gün sonraki sınava hazırlanması, çalışma masasından ayrılacak zamanlarının pek olmaması lâzım gelir. Böyle olmadığının göre, acaba, bir grup üniversite gencini sokağa döken, sınav ayının kıymetli saatlerini Kızılay meydanında -hem de birbirlerine sataşarak- geçiren motifler nelerdir? Bu gençler, kendileri için çok hayati olması lâzım gelen sınavları bile feda edebilecek kadar diğer gençlerden daha mı yurtseverdirler? Bu gençlerin asıl ödevleri olan öğrenimlerini bir kenara ittirecek kadar yurt bir tehlikeye mi düşmüştür? Acaba bu gençler gerçekten bir ideal grupudur da benimsedikleri fikirlerin her şeye rağmen savunmasını ve mücadelesini mi yapmaktadırlar? Yoksa bu «grup davranımının» altında başka psikolojik sebepler mi yatmaktadır?

Her iki grupun da gerek yazdukları ve söyledikleri, gerekse yapılarını teşkil eden unsurlar incelenirse, bünyelerinde, dinciden ve liberalistten aşırı solculuğa kadar temel inanışa sahip olanları bulmak veya görmek mümkündür. Yani, her iki ifrat grupun da belli ve arık bir inanıştan meydana geldiğini iddia etmek zordur. Esasen günümüz-

de, pür anlamı ile liberalizm veya sosyalizm yoktur. Liberalist bilinen toplumlar biraz sosyalist davranışa kaymışlardır; sosyalist görünenler de liberalizme. İki taraf arasındaki mesafe birbirine yaklaşmaktadır. Liberalist bilinen Amerikan toplumunda, devlet eli, bir çok toplum çıkarlarını korumak için seferber edilmiştir. Rusya'da ise, komünist rejimin insan psikolojisine aykırı düşen bir çok tabiatı değiştirilmiş veya kaldırılmıştır. Meselâ, mülkiyete, rekabete ve aileye yer verilmiştir. O halde Türk toplumundaki bu ifratlar çatışmasını, eleştirici yargıya uygun görmek mümkün değildir. Bu çatışmalar, genel olarak düşünülürse, toplumumuzdaki huzursuzlukların bir belirtisidir. Toplum fertleri, günlük yaşayışta toplumsal hayatın gereği olan düzen ve kuralların daha kesin ve devamlılıkla yürütüldüğünü görmek ister. Toplumsal düzen ve kuralların bu şekilde yürütülebilmesi ise, toplumu idare eden hükümetlerin daha da kuvvetli olmasını gerektirir. Yani, kısacası, ideolojikmiş gibi görünen çatışmalar, ferdin toplumda yaşarken karşılaştığı istikrarsızlıklar ve hüsrânların (yılığların) yarattığı bunalımların bir görüntüsü, bir ifade süpabı haline gelmektedir.

Sınav ayında bazı üniversite gençlerinin Kızılay meydanındaki çatışmalarının altında önemli bir psikolojik sebep görmek mümkündür: Gençler bir «kaçış mekanizması» kullanmaktadırlar. İnsanoğlu, yapmaktan veya içinde bulunmaktan hoşlanmadığı zor bir durumla karşılaşınca, o durumdan kaçır ve kaçışını da makul bir sebebe bağlamaya çalışır. Gençlerin de sınavlara hazırlanma zorluğuna katlanmak yerine, kendilerinin bir «idealist grupun parçası» olduklarına ve «ideolojilerinin mücadelesini yapan birer kahraman olduklarına» inanarak kendileri için ıstırap verici olan ders çalışma ve sınav kazanma işinden kaçıp kurtulmuş olmaları mümkündür. Bu kaçışın yaratacağı kayıpları ve ayıplanmaları karşılamak üzere de, «inanç savunması» yapmak gibi gayet makul ve yüce bir sebep de bulmuş olmaktadır. Kızılay meydanındaki çatışmalarda bu «kaçışın» ne ağırlıkta gerçek bir sebep olduğunu anlamak için, grupları teşkil edenlerin yaşlarını ve öğrenimdeki başarılarını incelemek çok faydalı olabilir.

Diğer bir psikolojik sebep de, politikacıların ve berzelerlerinin gençlerdeki heyecan potansiyeli ile fazla oynamaları olabilir. Kendilerine bir hayat görüşü çizmek idealer kurmak, çocukluk yıllarından beri beğendikleri ve inandıkları şeylerin kusurlu taraflarını gördükçe onlarda hasıl olan yıkıntılara karşı koyabilecek bir düşünüş ve davranım tarzı geliştirmek, gençlik psikolojisinin temel özelliklerinden biridir. Genç, bu hayat görüşünü çizme heyecanı içindedir. Genç, bedenlen zinde ve kudretlidir; zekâsı çalışmaktadır. Bir çok şeyleri görüp anlamlandırma heyecanı içindedir. Fakat aşırı atılganlıkları firenliyecek hayat yaşantılarından henüz mahrumdur. Bu durum içinde olan gençliğe, politikamın, bir çok sloganlar ve tahrirlerle elattığı görülmektedir. Halbuki toplum bünyemizin sıhhat ve selâmeti bakımından, gençliği politik çıkarların yönlü tahrirlerinden uzak tuta-

rak onların rahat bir ortam içinde kendilerini bulmalarına yardım etmek gerekir.

Burada eğitim sistemimize de büyük sorumluluklar düşmektedir. Gençliğin memleket sorunları ile kafasını yorması elbet de istenir ve elzemdir. Gençlik, içinde yaşadığı toplumun olup bitenleri ile fikri seviyede ilgilendirilmelidir. Gençlik, her çeşit fikre objektif bir şekilde eleştirme yetisini kazanmalıdır. Bu yeti, küçük sınıflardan en üst sınıflara kadar, eğitim sistemimizin erişimiye çalışacağı en önemli amaçlardan biri olmalıdır. Bu yetiyi geliştirmek için de, gençliğe olaylara tek yönden bakmaması alışkanlığı verilmelidir. Gerçek şudur ki, bugün üniversite gençliği hâlâ bir çok derslerin sınavına elindeki 80 - 100 sayfalık nattan hazırlanarak girmek durumundadır. Bu alışkanlığın nedeni, bir bakıma, bu nattan başka okunacak bir kaynak bulunmamasıdır, bir bakıma da, okunacak başka kaynaklar olsa bile bunları okumasına ihtiyaç hissettirecek bir durum yaratılmamaktadır. Orijinal yayın, Türkiyemizde henüz azdır denebilir. Tercüme ise, çoğunlukla 15-20 yıl öncesinin fikirlerini taşımaktadır. Bu eskimiş fikirler, gençlerimiz arasında bugünün taze fikirleri imiş gibi yayılma tehlikesi gösterebilir.

O halde üniversite öğretim üyelerinin, öğrenme arzu ve kapasitesine sahip gençlerimizin enerji potansiyelini daha yapıcı bir şekilde kullanabilmeleri için onlara daha yakından yardım etmeleri ve onları bu yönde aydınlatmaları gerekmektedir.

Söylenenleri kısaca özetlemek gerekirse, Kızılay olayları, toplumdaki bunalımların bir görüntüsüdür. Hükümetlerin, toplum düzenini daha sistemli, cesaretle ve istikrarlı bir şekilde yürütmelerine ihtiyaç vardır. Bunun yanında, halkın, bunalımlarını serbestçe ifade edebilmesi ve bir nevi isim boşaltabilmesi için şehrin Kızılay'dan daha münasip yerlerinde «fikir parkları veya meydanları» kurması faydalı olabilir. Gençlik, ideoloji mücadelesini bir «kaçış» mekanizması olarak kullanmakta olabilir. Gençliğe enerjisini daha yapıcı bir şekilde kullanması için gerek politikacılar, gerekse üniversite öğretim üyeleri tarafından gerçek şekilde yardım edilmelidir.

ELİF YAYINLARI TİYATRO TEKNİĞİ

Philippe Van Tieghem
Çev : Bertan ONARAN

Fiyatı 4 Lira

DRAM SANATI

Yazanlar :

G. WICKHAM - G. BRERETON

Çevirenler :

Mete ERGİN - Gani YENER

350 Kuruş

TÜRKİYE

NASIL KURTARILABİLİR

Prens SABAHATTİN

Fiyatı 4 Lira

SEVİŞME YOLU

OVIDIUS

Çev : İ. Z. ETÜBOĞLU

Fiyatı 4 Lira

İsteme Adresi : Elif Kitapevi

Sahhafılar çarşısı No: 4 Beyazıt-İst.

İncelemeler

Toprak Reformu Yolunda İlk Adım

Giriş:

Türkiye toprak rejiminde mevcut dengesizliği düzeltmek ve topraksız çiftçileri toprak sahibi yapmak, başka bir deyimle Toprak Reformunu gerçekleştirmek bugün aktüel bir konu olarak tartışılmaktadır. Ancak, unutmamak gerekir ki, toprak davası bugünün meselesi değildir. Topraksız çiftçileri toprak sahibi haline getirme zarureti Cumhuriyet devrinde daha önce de hissedilmiştir. Bu amaçla 1945 yılında Çiftiği Topraklandırma Kanunu tasarısı hazırlanmış, fakat kanun Büyük Millet Meclisinden toprak sahiplerinin şiddetli muhalefeti sebebiyle arzu edilenden çok başka ve yetersiz şekilde çıkmıştır. Üçüncü Koalisyon Hükümeti devrinde 1965 yılı başlarında Millet Meclisine hükümet tarafından sunulan tasarı ise Toprak Reformu konusunda önemli ve ileri bir adımı temsil etmektedir. Bu tasarının nasıl kanunlaşacağını ise bugünden kestirmek şüphesiz kabil değildir. (*)

Atatürk'ün Toprak Reformu ile İlgili Görüşleri :

Cumhuriyet Devrinde Toprak Reformu konusuna ilk defa değinen Cumhuriyetin kurucusu ve ilk başkanı Atatürk olmuştur. Atatürk 1 Kasım 1936 yılı Büyük Millet Meclisini açış konuşmasında «... Toprak Kanununun bir neticeye varmasını Kamutay'ın yüksek himmetinden beklerim. Her Türk çiftçi ailesinin geçineceği ve çalışacağı toprağa sahip olması behemahal lâzımdır. Vatandaşın sağlam temeli ve imarı bu esastadır...» (1) diyerek Toprak Reformunu gerçekleştirmenin ve topraksız çiftçi ailesi bırakmamanın hem ekonomik bakımdan, hem de toplumun sosyal düzeni açısından gerekli olduğunu kesinlikle belirtmiştir.

Her Türk çiftçisinin geçineceği ve çalışacağı toprağa sahip olması behemahal lâzımdır.

ATATÜRK

Adnan GÜRİZ

Atatürk'ün aynı konuya bir yıl sonra, 1 Kasım 1937 tarihli Büyük Millet Meclisini son açış konuşmasında daha etraflı şekilde gene temas ettiğini görüyoruz : «..... Millî ekonominin temeli ziraattir. Bunun içindir ki ziraatte kalkınmaya büyük önem vermekteyiz. Köylere kadar yayılacak programlı ve pratik çalışmalar bu maksada erişmeyi kolaylaştıracaktır.

Fakat bu hayatî işi isabetle amacına ulaştırabilmek için, ilk önce ciddi etüdlere dayalı bir ziraat siyaseti tesbit etmek ve onun için de her köylünün ve bütün vatandaşların kolayca kavrayabileceği ve severek tatbik edebileceği bir ziraat rejimi kurmak lâzımdır. Bu siyaset ve rejimde önemli yer alabilecek başlıca noktalar şunlar olabilir :

Bir defa memlekette topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan da önemli olanı ise, bir çiftçi ailesini geçindirebilen toprağın hiçbir sebep ve suretle bölünmez bir mahiyet almasıdır. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işletebilecekleri arazi genişliği arazinin bulunduğu memleket bölgelerinin nüfus kesafetine ve toprak verim derecesine göre sınırlanmak lâzımdır.» (2)

Bu konuşmada Atatürk yapılmamasını istediği Toprak Reformunun birbirini tamamlayan üç amacına değinmiştir.

1 — Türkiyede topraksız çiftçi bırakılmamalıdır.

2 — Bir çiftçi ailesini geçindirebilecek toprak hiç bir şekilde parçalanmamalı ve bölünmez bir bütün olmalıdır.

3 — Büyük toprak sahiplerinin işleyebileceği toprağın genişliği, bölgenin nüfus yoğunluğuna ve toprağın verim derecesine göre sınırlanmalıdır.

Birinci esas, topraktan geçimini sağlayan bütün vatandaşların toprak sahibi olmalarını ve kendilerine yetebilecek genişlikte toprağa malik bulunmalarını öngörmektedir. Bu prensibin sosyal ve ekonomik istikrarı sağlama bakımından ne kadar gerekli olduğu açıktır. Topraksız vatandaşın, faydalı ve yararlı bir varlık olarak sosyal hayata katılması çok güçtür.

Toprağın parçalanmasını önlemek gayesini güden ikinci prensip Türkiye'nin önemli bir derdine parmak basmaktadır. 1950 tarım istatistikleri memleketimiz çiftçilerinin büyük çoğunluğunun iki veya daha çok yerde bulunan topraklar üzerinde ziraat yaptığını ortaya koymuştur. Çoğu zaman birbirinden uzakta bulunan toprak parçaları üzerinde çalışan çiftçilerin teksifi tarım yapmaları ve modern teknik usulleri uygulamaları son derece zordur hatta imkânsızdır. Bundan başka veraset yoluyla toprak intikal ederken devamlı şekilde parçalanmaktadır. Tarım istihsalini düşürücü bu durumu önlemek amacıyla çiftçi ailesini geçindirebilecek toprağın parçalanmaz bir bütün olmasında önemli faydalar vardır. Nitekim III. Koalisyon Hükümeti tarafından hazırlanan tasarıda topraksız çiftçiye dağıtılacak toprağın parçalanmaması ve bölünmez bir bütün olarak kalması esası benimsenmiştir.

Büyük toprak sahiplerinin tasarruf edebilecekleri toprak miktarının toprak cinsine göre sınırlandırılması ise özellikle II. Dünya Savaşından sonra az gelişmiş ülkelerde önemle gözönünde tutulan bir esas olmuştur. Büyük toprak sahibinin malik olabileceği en çok arazi miktarını tesbit ederken nüfus yoğunluğu da göz önünde tutulabilir. Ancak bu ölçünün değişebilir bir karakter taşıması dolayısıyla fazla güven verici olmadığı söylenebilir. Halbuki toprak cinsinin, toprak sahibine bırakılacak en çok toprağın belirtilmesinde daha tam ve keskin bir ölçü olduğu şüphenin dışındadır.

Anayasada Yapılan Değişiklik :

Büyük Atatürk'ün 1937 yılı Meclisi açış konuşmasından hemen sonra o zamanki başbakan İsmet İnönü ve 153 arkadaşının Anayasa'nın bazı maddelerinin değiştirilmesi için bir teklif yaptıklarını görüyoruz. Bu teklifte diğer maddeler yanında 1924 ta-

rihli Anayasa'nın kamulaştırma ile ilgili bulunan 74 üncü maddesine çiftçi topraklandırmak ve ormanları devletleştirmek maksadıyla yapılacak kamulaştırmalarda bedelin ödenmesi ile ilgili olarak «Çiftçi toprak sahibi yapmak ve ormanları devlet tarafından idare etmek için istimlak olunacak arazi ve ormanların istimlak bedelleri ve bu bedellerin tediyesi sureti, mahsus kanunlarla tâyin olunur.» şeklinde bir fıkranın eklenmesi isteniyordu. İnönü ve arkadaşları tarafından yapılan teklifin gerekçesi, topraksız çiftçi toprak sahibi yapmak gayesinin, değişik teklifinde başlıca sebep olduğunu ortaya koymaktadır. Hiç şüphesiz Atatürk'ün 1936 ve 1937 yılları Büyük Millet Meclisi'ni açış söylevlerinde üzerinde durduğu hedef, bu değiştirme teklifine ilham vermiş bulunuyoruz.

Anayasa değişikliğini öngören teklifin gerekçesinde şöyle denilmektedir : «Yurddaşların mülkiyet haklarını masun bulundurmamak ve bütün kanunların bu hakkı korumasını sağlamlaştırmak, Türkiye Devletinin önemle takib ettiği bir esas olmakla beraber özel menfaatin korunması düşüncesiyle halkımızın çokluğunu teşkil eden ve genlikleri ulusun ilerlemesi bakımından en lüzumlu olan çiftçilerimizin geçmiş devirlerde olduğu gibi hizmetkâr durumunda kalması, İnkilâpçı Türkiye'nin ana siyasasına uymayacağından bu büyük menfaatin elde edilmesi emrinde hususi hakları da göze alarak «menafii umumiye için» belediyelerin ve hükümetin tatbik ettikleri istimlak kanunlarındaki şartlardan başka hükümlerle hususi istimlak kanunları yapılmasının ana kanunumuzda yer tutması lüzumlu olduğu düşünülmüştür.» (3)

Bu değişiklik teklifinin savunması Millet Meclisinde o zamanki İçişleri Bakanı Şükrü Kaya tarafından yapılmıştır : «18 milyon Türk'ün 15 milyonu çiftçidir. Bu 15 milyon'un bir çoğu kendi toprağında çalışmaz. Çiftçi toprak sahibi yapmak demek, Türk çiftçisini yani Türk ekseriyetini kendi ekonomik mukadderatına sahip kılarak bu memleket için hayırlı ve aktif bir eleman yapmak demektir. Bu büyük kütleden eğer büyük bir menfaat bekliyorsak ötekinin berikinin toprağında çalışmaktan kurtarmalı kendi kendisinin olacak topraklara hâkim kılmalıyız. (Kurtaracağız sesleri).

Asırlardan ve asırlardanberi canları ile kanları müdafaa ettikleri toprakların elinde kalan kısmından olsun kendisine hür ve efendice yaşayabileceği kadar bir parça vermek hiçbir kimseye çok görülmez zannedirim... Yaptığımız ekonomi hareketlerinin verimli olabilmesi için behemahal Türk köylüsünü, çiftçisini müstahsil olduğu kadar müstehlik vaziyete koyacağız. Bugün ancak kendisini geçindirir vaziyetten kurtararak medeniyetin insanlara verdiği saadetten, zevkten hissedar etmek istiyoruz.» (4)

Şükrü Kaya'nın Büyük Millet Meclisinde yaptığı bu konuşma 1937 yılında hükümetin toprak reformu konusunda ne derece kararlı olduğunu belirtmektedir. Türkiyede toprak dağılımının adaletsizliğine değinen fikirlerin doğruluğunda şüphe yoktur. Ancak çiftçilerin çoğunluğunun topraksız olduğunu belirten fikirlerin gerçeği yansıtmadığını daha sonraları 1950 yılında yapılan tarım sayımı göstermiştir.

Değişiklik teklifinin görüşülmesi sırasında muhalefet eden tek milletvekili büyük toprak sahiplerinden Halil Mentеше olmuştur. Muğla Milletvekili Mentеше'nin konuşması, toprak reformu konusunda büyük toprak sahibi bir çiftçinin duyduğu endişeyi göstermesi bakımından ilginçtir. Parti disiplini düşüncesi, değiştirme teklifinin doğrudan doğruya başbakan ve arkadaşları tarafından yapılması, kendisinin bütün fikirlerini açıkça belirtmemesinde muhtemelen rol oynamıştır. Halil Mentеше diyor ki : «..... Çiftçi bilirsiniz ki, esbabı mucibede yazıldığı gibi çift süren halka derler. Çift sürer. Kendi arazisi yoktur. Başkasının arazisinde ortak olarak çalışır. Yahut da az arazisi vardır. Zannediyorum ki, bunlardan başka kimseleri ve çiftçi amelesini toprak sahibi yapmak meselesi mevzu bahis olsun. Böyle olursa o zaman hayvanını, alet ve edevatını, evini, tohumunu, mütedavil sermayesini de vermek lâzım gelecektir. (vereceğiz sesleri) ... Tasarruf ve mülkiyette emniyetsizlik ve istikrarsızlık verebilecek işlerden tevakkî etmek lâzımdır. Zira bu emniyet her terakkinin hem kaynağı hem de temelidir zannındayım.» (5) Çiftçi amelesinin Halil Mentеше tarafından topraklandırılmaya lâyık görülmemesi, mantıkî hiçbir sebeple izah olunamaz. Bu, olsa olsa bir

büyük toprak sahibinin yanında işçi olarak çalıştırdığı kimselere karşı taşıdığı haksız ve anlamsız küçük görme duygusunu ifade edebilir.

Halk Parti'sinin ileri gelen şahsiyetlerinden olan Kütahya Milletvekili Recep Peker, aynı gün yaptığı konuşmada, topraksız çiftçiye toprak vermek amacıyla yapılacak kamulaştırmalarda toprak bedelinin rayiç değer üzerinden ödenmesinin güçlüğüne şu şekilde açıklamıştır : «..... Topraklanma işinde tediyeye usul ve şekillerini Teşkilât'ı Esasiye'nin alelittlak istimlaklara ait umumî kaidesinden ayırıyoruz. Aksi halde bu işe normal yoldan para vermek yalnız Türkiye'nin değil, devlet mahiyetindeki hiçbir bünyenin tahammül edemeyeceği bir külfet teşkil eder.» (6)

Bu arada Erzurum Milletvekili Aziz Akyürek Türkiye toprak rejiminin islâha muhtaç olduğunu belirtiyor : «..... Bugün yüzbinlerce, milyonlarca yurddaşımız ameledir ve bir nevi iktisadî esirdir. Onları hakiki hürriyetlerine, iktisadî varlıklarına çıkarmak için Partinin ve Büyük Meclisin kararları tamamiyle yerinde olacaktır...» (7)

İçişleri Bakanı Şükrü Kaya, Halil Mentеше'ye cevap vermek için yaptığı ikinci konuşmada, toprak ağalığının Türkiyede mevcut olduğunu, Toprak Reformunun yapılacağını toprak ağalığına son verileceğini kesinlikle belirtiyor : «... Çok isterdim ki benim seçim bölgesi arkadaşım Milâsh Halil Mentеше de esasta bizimle beraber olsun. Çünkü Türk köylüsünün çektiği ızdırabı, bilhassa kendi seçim dairemizde benim kadar o da görmüştür. Nitekim topraksızlığın delili olarak kendi çiftliğini köylülere tevzi ettiğini burada kendisi söylemiştir. Eğer köylüye bunu uzun vadelerle yahut bedelsiz olarak vermişlerse buradan kendilerine açıkça teşekkür ederim. Demek ki topraksızlık ihtiyacını kendisi de görmüş ve biz bu kanunu yapmadan evvel bize takaddüm ederek icabını yapmıştır.

Arkadaşlar, Muğla Vilâyetinin Köyceğiz Kazası tamamen çiftlik ağalarının elindedir. Hükümet Konakçı Merkezi kazada bir çiftlik ağasının tarlası içindedir. Köylünün bir karış toprağı yoktur. Orada çalışır. Seçim bölgemizin yarı çiftçisi topraksızdır. Çalışmayan ağa oturur, köylü çalışır. Antalya da böyledir.

Doğu vilâyetlerimiz de tamamiyle böyledir.

Bu memleketin ziraatçilerinin izdirabı büyük ve millî bir izdirabdır. Eğer bunu halletmeyeceksek, topraksız çiftçiyi Cumhuriyetin ve inkilâbın büyük nimetlerinden mahrum bırakmış olacağız. Eğer millet kendi topraklarında ekmeğine hâkim olamazsa ve bunu temin edemezsek yapılan şeylerin manâsı kalmaz. Vatanında aç ve topraksız bırakıp şu veya bu muhayyel idealler peşinde koşmak kendini aldatmak değil midir?» (8)

Şükrü Kaya'nın ikinci konuşması hükümetin toprak reformunu herhangi bir doktrin açısından ele almadığı, fakat pratik bir zorunluluk ve mevcut adaletsizliği önleme vasıtası olarak benimsediği görüşüne hak verdirecek mahiyettedir.

Görüşmelerden hemen sonra oylamaya geçilerek Anayasanın değiştirilmesi ile ilgili teklif 5.2.1937 tarihinde Büyük Millet Meclisi tarafından kabul ediliyor. Böylelikle 1961 yılına kadar yürürlükte kalan Anayasanın 74 üncü maddesi şu hükmü içine alıyor : «Kamu faydasına gerekli olduğu usulüne göre anlaşılmadıkça ve özel kanunları gereğince değer pahası peşin verilmedikçe hiç kimsenin malı ve mülkü kamulaştırılmaz.

Çiftçiyi toprak sahibi kılmak ve ormanları devletleştirmek için alınacak toprak ve ormanların kamulaştırma karşılığı ve bu karşılıkların ödeneği özel kanunlarla gösterilir.

Olağanüstü hallerde kanuna göre yükletilecek para ve mal ve çalışma ödevleri dışında hiç bir kimse başka hiç bir şey yapmaya veya vermeğe zorlanamaz.»

Sonuç :

Anayasada yapılan bu değişiklikle topraksız çiftçiyi topraklandırmak için yapılacak kamulaştırmalarda kamulaştırılacak arazi bedelinin peşin ödenmesinin gerekmiyeceği kabul edilmiş oluyordu. Bundan başka, Recep Peker tarafından Mecliste yapılan konuşma, ilerde Meclise sunulacak Toprak Kanunu tasarısı ile kamulaştırılacak toprağın rayic bedelinin de ödenmesi düşünülmendiğini, fakat toprağı kamulaştırılacak şahsa mâkul bir tazminat verilmesinin ve bu tazminatın toprağın rayic bedelinin daha düşük olması tezinin o zaman benimsenmiş olduğunu gösteriyordu.

Değişiklik teklifine açıkça olmasa dahi muhalefet eden Halil Menteşe'nin konuşması ise, toprak reformu teşebbüslerine muhalefet edenlerin zihniyetini ortaya koyan bir örnek vermektedir. Halil Menteşe, bir yandan toprak reformu zaruretini kabul eder görünürken öte yandan da topraksız işçiye toprak verilmesinin hatıra dahi getirilmemesini söylemekte ve kamulaştırmada rayic bedelin ödenmesini sosyal istikrar güvenlik için şart saymaktadır. Her iki fikir de toprak reformuna dolaylı şekilde engel olmak arzusunun ifadesi sayılabilir.

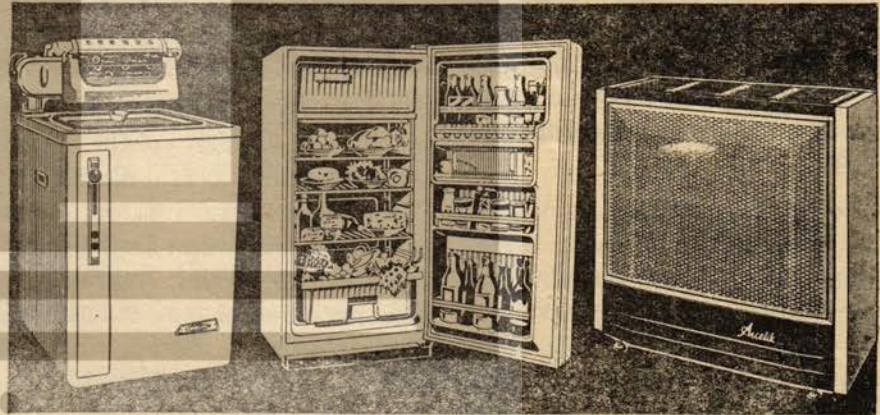
Atatürk'ün özellikle 1 Kasım 1937 tarihinde Büyük Millet Meclisinde yaptığı açış konuşması, sağlam ve düzenlik bir toprak reformunun Türkiye bakımından yapıcı üç prensibini açıklıkla belirtmektedir. Ancak İkinci Dünya Savaşının başlaması toprak rejimini düzeltme çalışmasına sekte vermiş ve savaşın so-

nunda Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu Büyük Millet Meclisine sunulmuştur. Bu kanunun prensipleri ve Büyük Millet Meclisinde bu kanunla ilgili olarak yapılan görüşmeler ayrı bir yazının konusu olacaktır.

(*) 15 Nisan 1965 tarihli ve 265 sayılı Forum Dergisinde yayınlanan «Niçin toprak reformu?» yazımıza bakınız.

- (1) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1919-1938, I, İstanbul 1945, S. 374
- (2) Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 1919-1938, I, İstanbul 1945, S. 379
- (3) Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, yıl 1937, cilt 16, 17.
- (4) Türkiye Büyük Millet Meclisi Zabıt Ceridesi, yıl 1937, cilt 16, 17 S. 16, 5.2.1937 tarihli toplantı görüşmelerinden.
- (5) T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Yıl 1937, cilt 16, 17, S. 63
- (6) İbid., S. 67
- (7) T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Yıl 1937, Cilt 16, 17, S. 68.
- (8) T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Yıl 1937, Cilt 16,17 S. 71.

en üstün kalite en uygun fiyat gerçek garanti

ÜSTAV ARÇELİK

SÜTLÜCE, KARAĞAÇ CADDESİ 2-4, TEL.: 49 44 00

(Yeni Ajans — 2766) — 348

Petrol Davamız

MUAMMER AKSOY

1. PARTİLER ÜSTÜ BİR MİLLÎ PETROL MİSAKİ»

Bugün petrol alanında cereyan eden tartışmanın ağırlık noktasını artık Petrol Kanunu teşkil etmektedir. «Devletleştirme», «Millileştirme» meseleleri, — bundan önce de kaçınıcı kere yazdığımız ve kaçınıcı kere söylediğimiz üzere — bugün değil ileride düşünülecek meselelerdir. Bundan ötürü yetkili kişiler, petrol meselemizi yo-kuşa sürmek istemiyorlarsa (biran önce olumlu sonuçlara ulaşmak istiyorlarsa) yani biraz iyi niyet sahibi iseler, «Petrol Kanunumuzun memleket yararına olmıyan hat-ta açıkça memleketin zararına olan maddeleri bulundu-ğunu iddia eden kişiler»le karşı karşıya oturarak, bu hükümlerin kapsamı üzerinde konuşup tartışılır. Eğer gerçekten bu hükümlerin anlamı, değiştirmeyi savunan kişilerin iddialarına uygunsaydı, o zaman da — bu hüküm-ler Kur'anın ayetleri olmadığına göre — onları derhal değiştirme yoluna giderler.

Biz şu kanaatteyiz ki, siyaset adamları partizanca ve küçük hesapları bir tarafa bırakarak, Petrol Kanunu- nu tenkit edenleri ciddi olarak dinleme yoluna yanaşır- larsa, «petrol üretimi ve satın alınması bakımından, memleketin zararına olan durumun % 95 i, nihayet bir ay içinde giderilebilir.» Bundan ötürüdür ki, (21.5.1965 günü Maden - İş Sendikasının daveti üzerine Kırıkkale'de ve 13.6.1965 günü Eskişehir İktisadî ve Ticarî İlim- ler Akademisinde vermiş olduğumuz konferanslarda be- lirttiğimiz gibi) bütün Siyasî Partiler, aşağıdaki konu- lar da bir anlayışmaya varmalı, adeta bir «petrol millî misakı» imzalamalıdır. Bu anlaşma, bütün partilerin kolayca anlaşabileceği çözümleri, — hangi doktrin, prog- ram, veya renge sahip olursa olsun — «her Türkün mem- leket lehine kabul edeceği asgarî tedbirleri» teşkil ede- cektir.

İster 19 uncu yüzyıl liberali, ister sosyalist, isterse bunların ortasında kalan çeşitli programlara mensup partiler söz konusu olsun, «demokratik düzeni», «Tür- kiyenin egemenliğini ve bağımsızlığını» samimi olarak be- nimsemiş her parti, aşağıdaki çözümleri kabul etmek zo- runluğundadır. Bu noktalarda birleşemiyen ve birleşme- yen ve birleşmeye yanaşmak istemeyen partilerin, ka- lemlerin veya siyasî kuvvet gruplarının, memleket yara- rından yana olduğuna inanmıyoruz.

Şimdi her Türkün kolayca birleşmesi lâzım gelen (ve 21.5.1965 de Kırıkkale'de ,13.6.1965 de Eskişehirde dile getirdiğimiz) bu çözümleri, bir kere daha saymak isteriz :

1. Yabancı şirketlerin Türkiye de petrol aramaları, ancak bizim yapamadığımızı gerçekleştirmek için olabi- lir. Şu halde Türk Devletinin 63 milyon lira sarfederek bir petrol sahası olduğunu keşfettiği Siirt bölgesinde, ancak bir Devlet teşebbüsü olan Türkiye Petrollerinin işletme hakkına sahip olması kabul edilecek tek çözümdür. Kaldı ki, aradan geçen on sene içinde, «TP. bu bölgede yabancı şirketlerin tümünden kat kat fazla pet- rol çıkarmıştır ve hâlâ da onlardan daha fazla üretim yapmaktadır.» Şu halde, bu noktada bütün Türklerin birleşmemesi için nasıl bir muhakeme, nasıl bir delil ile- ri sürülebilir?!

2. Devlet teşebbüsü olan müessesenin veya yerli bir şirketin petrol üretmesi halinde, memleketimizin milyonlarca lira döviz tasarruf edeceği şüphesizdir. Çün- kü bizzat Mobil'in bir kaç gün önce yayınladığı «Türki- yede petrol endüstrisi hakkında muhtıra» başlığını taşı- yan broşürün 7 - 8 inci sayfelerinde itiraf edilmiştir ki, yabancı şirket, her milyon ham petrol üretimi için, dışa- rıya 10 milyondan eksik olmıyan bir döviz transferi ya- pacaktır. Mobil, gerçekleri kurnazca tersine çevirme me-

toduna rağmen; daha bugünden, Şelmo petrolleri baki- mindan bile bir milyon ton için 9.572.000 doların trans- fer edileceğini itiraf etmektedir. Bu hesaplamada, Mo- bil'in her bir unsuru nasıl değerlendirdiği meçhuldür. Devlet hissesini ne şekilde hesaplamaktadır. Bunları bil- mek gerekir. Esasen bu hesaplama, şelmo'dan Mersin'e yapılan nakilin ton başına kamyonla 177 lira olması esa- sına dayandırılmıştır. Normal taşıma ise 100 liradır. Boru hattı yapılıncaya, petrolün tonu ancak 50 liraya taşına- caktır. Bu takdirde, Mobil'in nakil masrafı, ton başına önce 77 lira bir (milyon tonda da 77 milyon lira), sonra ise 127 lira (bir milyon ton başına 127 milyon lira) fark edecektir. Bunun manası, Mobil'in bizzat ikrar ettiği he- saba göre, nakliyatın 100 liraya indirilmesi halinde, bir milyon tonluk şelmo petrolü için $6.2 (*) + 9,572 = 15.772.000$ dolar transfer edilebilecektir. Bu miktar boru hattı yapıldıktan sonra $9,572 + 10,16 = 19.732.000$ dolar, eğer Mobil'in (broşüründeki) hesabı ortalama nakil ü- creti bakımından yapılmış ise, 159.50 liranın 100 liraya düşmesi halinde, milyon ton başına 47.60 milyon lira yani 4.76 milyon dolar daha fazla transfer imkânı hasıl olacaktır. Bu takdirde transfer edilecek meblâğ, bir mil- yon ton Şelmo hampetrolü başına $9.572 + 4.76 = 14.332.000$ lira olacaktır.

Keza Mobil'in Şelmo petrolü üzerinden yaptığı he- sabı, — bir milyon ton şelmo hampetrolünde, 177 liralık nakil masrafı halinde bile 9.572.000 milyon lira transfer gerektirdiğine göre — Bulgur dağından çıkardığı pet- role uygularsak, yapılacak transferin korkunç bir mik- tara ulaşacağını görürüz. Bizim iddialarımızı bile aşan bir sonuçla karşılaşmaktadır. Çünkü gayet ucuza inşa edilmiş kısa bir boru hattının amortismanı çoktan so- na erdiğinden, nakil masrafı olarak artık hemen hemen hiçbir şey bahis konusu olmayacaktır. Bu suretle Mobil'- in Bulgur dağında ürettiği hampetrolde sağlıyacağı kâr, nakildeki ucuzluk sebebiyle ton başına 177 (veya 170) yahut Mobil ortalama nakil ücreti üzerinden hesap yaptıysa 159.59) lira daha fazla olacaktır. Bu suretle Mobil'in dışarıya yapacağı transfer 1 milyon ton ham petrolde 22.232.000 (yahut 23.732.000) dolara ulaş- caktır.

Böylece bizzat yabancı şirketlerin ikrarı ile sabittir ki, yabancı şirketlerin petrol bulması halinde yapacakla- rı döviz transferi, bu petrolün dışarıdan satın alınması halinde ödeyeceğimiz dövizden daha aşağı değildir. Şu halde Petrol Kanununun malî hükümlerinin yeni baştan gözden geçirilmesi ve «hiçbir şart altında, yabancı petrol şirketlerine, çıkardıkları petrolün dünya serbest rekabet fiyatının % 50 sinden daha fazla bir transfer imkânının tanınmaması» şarttır. Serbest rekabet fiyatları ise, 10-12 dolar civarındadır. Demek oluyor ki, yabancı petrol şir- ketlerine, «petrolü Türkiye'nin neresinde bulurlarsa bul- sunlar, bir milyon ton ham petrol başına 5-6 milyon dolardan daha fazla bir meblâğın transfer edilmesine as- la razı olmamak» gerekir. Zira yarı müstemleke memle- ketlerde bile, çıkarılan petrolün değerinin % 50 si, kay- naklara sahip olan devlete kalmaktadır.

İşte bu konuda dahi bütün partilerin ve bütün ka- lemlerin bir anlaşmaya varması gerekir. Türkiye'de çı- kan petrol yüzünden, «bu petrolün dünya piyasasındaki fiyatına yakın, hatta bu fiyatın üstünde döviz transfer edil- mesini kabul eden» bir partinin veya şahsın, «Türkiye'nin menfaatlerine ihanet ettiği»ni kabul etmek zorunluğun- dayız.

3. Yukarıdaki iki maddede belirtildiği üzere, asıl olan, Türkiye'nin kendi petrollerini kendisinin işletmesi ve böylece «elde edilen iktisadî değerlerin, mümkün oldu- ğu kadar Türk toplumuna mal edilmesi»dir. Petrolü ken- dimiz işletebildiğimiz oranda kârlı çıkacağımıza göre,

«Devletin veya millî teşebbüslerin petrol üretimini çoğaltacak bütün tedbirleri almak ve bunu önleyen her engeli kaldırmak» her Türkün kolayca kabul edeceği bir çözüm olmak gerekir. Şu halde 53 üncü maddede öngörülen «hiçbir şirketin bir bölgede 8 den fazla ruhsatnameye sahip olamayacağı» yolundaki sınırlamanın, «Devlet teşebbüsü olan TP bakımından kaldırılmasını kabul etmeyecek» bir parti veya kişinin, iyi niyetini kabul etmeğe imkân yoktur. İşte bu da partilerin kolayca birleşebileceği bir noktadır.

4. Millî petrol müessesesinin, herhangi bir bölgede ruhsatname alma bakımından öncelik hakkına sahip olması da, yukarıda belirtilen görüşlerin kaçınılmaz bir sonucudur.

5. 3 üncü ve 4 üncü bölgeler (yani Sivas ve Erzurum bölgeleri) askerî yasak bölge içinde bulunduğundan, yabancı şirketlerin buralarda arama ve işletme ruhsatnamesi alamaması normaldir. Petrol Kanunu, «Türk Devletinin şirket şekline bürünmüş müessesesi» ile yabancı şirketleri eşit saydığından, TP de bu bölgelere sokulmamaktadır. Yeni Anayasadan sonra bile bu yasağın millî petrol müessesesi hakkında dahi hâlâ devam etmesi, asla doğru sayılamaz. Şu halde millî petrol müessesesine, yasak bölgeler derhal açılmalıdır. İşte, aklı başında her Türkün kabul edeceği bu çözümü de, bütün partilerin benimsemesi gerekir.

6 — Bulunan petrolü rafinerilere nakleden hampetrol boru hatları, büyük bir kâr vasıtasıdır. Memleketimizde karada, havada ve kara sularında ulaştırma hakkı, yalnız Türklere aittir. Petrol nakil vasıtası olan bu boru hattını inşa etmek yetkisini de -Devletin veya Devlet teşebbüsünün yahut millî müesseselerin gücü buna yettiği oranda- Devlete ve millî müesseselere hasredilmesi en normal bir çözümdür. Kaldı ki, Mobil ve Shell, Sirt bölgesinde yalnız TP tarafından 7 yerde de bu şirketler tarafından da bir kaç yerde petrol keşfedildiği halde, senelerce boru hattı inşa etme yoluna gitmemiştir. Bununla da yetinmiyerek, özellikle Mobil - TP nin boru hattı yapmasına engel olmak için her vasıtaya başvurmuştur. Bu olay üzerinde ibretle durmak ve ondan ders ıkarmak gerekir. Önce boru hattına engel olmak isteyen Mobil'in, sonra bu hatta ortak olmak için çeşitli oyunlardan faydalanmaya kalkışması, memleketin petrol sanayiinde pek önemli bir unsur olan Pipe-line'in yabancı şirketlerin keyfine ve küçük hesaplarına (entrikalarına) terk edilemeyeceğini isbat etmiştir. Boru hattı yapılmadıkça da üretim son derece zorlaşmaktadır.

Bu boru hattı, iki üç sene içinde kendisini amortede edeceğinden, Türkiye Petrolleri, Batman — İskenderun hattının inşa edilmesini üzerine almıştır; ve bu iş 1966 yılında bitecektir. Ancak, ileride başka boru hatlarının inşası bakımından aynı oyunların tekrarlanması mümkündür. Nitekim Mobil, hâlâ «kendisinin Sirt bölgesinden Mersin'e bir Pipe-line yapma hakkına sahip olduğu»nu iddiaya devam etmektedir.

Bütün partilerin, hampetrol boru hattı inşa etme hakkı bakımından Devlete ve millî şirkete tam bir öncelik hakkı tanınması konusunda birleşmemeleri için hiç bir sebep düşünmemekteyiz.

7. Yerli hampetrolden elde edilen ürünlerin, yabancı hampetrolden elde edilen ürünler karşısında korunması, meselâ birincilerin tercihli satış hakkına sahip olmaları, en normal ve kimsenin itiraz edemeyeceği bir çözümdür. Devletin «egemenlik hakları», «kendi iktisadî hayatımızı, bu toplumun ve Türk halkının yararına olarak düzenlemek zorunluğu» (yani Anayasanın 41 inci maddesi), yerli hampetrolden elde edilen ürünlerin yabancı petrol ürünleri karşısında korunmasını gerektirir. Esasen Danıştay 8 inci Dairesinin tarihî kararı, bu meseleyi şimdilik çözüme bağlamış durumdadır. Fakat ileride yeni hadiseler olabileceğini ve farklı çözümlere ulaşmak amacıyla zorlamalar yoluna gidileceğini de hesaba katarak, bu konuda dahi bir anlaşmaya varılması gerekir. Bugün herkesin bedahet olarak nitelendirdiği bu

çözümü kabul etmenin, daha bir iki yıl önce «vatan ihneti» olduğunu iddia eden sorumsuz siyaset adamları mevcuttu.

8. Türkiye, muhtaç olduğu yabancı hampetrolü, kendi kaynaklarından karşılayabileceği güne kadar, dışardan hampetrol satın alacaktır. Daha doğrusu, memlekette hampetrolle işleyen rafineriler kurulduğundan, bu rafineriler yabancı hampetrol getireceklerdir. Petrol Kanunu, bu ithalâtın gerçek fiat (serbest rekabet fiatı) üzerinden yapılmasını gerektirir. Dünya serbest rekabet fiatları ise, yabancı dev petrol şirketlerinin ilân ettiği fiatların çok altındadır. Petrolü bize, bu tamamen teorik (farazî) fiatlar üzerinden sattıkları söz götürmez bir gerçektir. % 10 tenzilâta, TP nin gayretiyle ulaşılmıştır. TP ye bir senelik anlaşma halinde dahi % 22 indirim ile petrol teklif eden batılı şirketler vardır. Uzun zaman için bağlanma halinde, bu indirim daha da fazlalaşacaktır. Biz sadece % 22 tenzilâtı kabul etsek bile, her yıl böylece sağlanacak döviz tasarrufu yeniden 5 milyon dolar eder. İşte ithal hampetrollerinin dünya serbest rekabet fiatı üzerinden satın alınması da, bütün partilerin ve kamelerin birleşeceği bir nokta olmalıdır.

9. Nihayet Petrol Kanununun bütün maddelerinin burada ele alınması ve siyasi partilerin de bunları teker teker masa üzerine koyması mümkün olmadığına göre, Türk toplumunun ve Türk Devletinin menfaatlerini savunan her şahıs ve teşekkülün, şu genel formülde birleşebileceği şüphesizdir :

Yabancı şirketlerin kazanılmış (müktesep) haklarına saygı gösterilmek üzere, Petrol Kanununda Türk Devletinin yetkilerini şu veya bu istikamette sınırlamış olan, millî egemenlik ve millî haysiyetle ve toplumumuzun iktisadî yararlarıyla bağdaşmayacak mahiyette bulunan bütün hükümlerin ayıklanması lâzımdır.

10. Devletin ve bütün kamu sektörünün, ihtiyacı olan petrol ürünlerini, Devlet teşekkül ve müesseseleri olan Türkiye Petrolleri (*) ve Petrol Ofisinden satın almasını ve bu iki teşekkülün birleşmesini öngören kanun bir an önce kabul edilmelidir. Bunu kabul etmemek Devletin zararına ve yabancı şirketlerin açıkça yararına olan bir durumun devamı için çaba göstermektir. Devlet özel kişilerin petrol ürünleri satın almalarına bir kayıt koymadığına göre, bu çözümün ticaret özgürlüğü gibi kavramlarla da bir ilgisi yoktur.

II. BÖYLE HAZIRLANAN VE BÖYLE KABUL EDİLEN BİR KANUNUN HÜKÜMLERİ BAŞKA TÜRLÜ OLAMAZDI.

Önce belirtelim ki, Petrol Kanununu hazırlayan ve Dev petrol şirketlerinin müşaviri olan yabancı uzman (Max Ball), onu kaleme alırken, sadece ve sadece «yabancı şirketlerin istediği en cazip ve bu şirketler bakımından en ideal kanunu» hazırlamak amacıyla hareket etmiştir. Ball, bu noktayı açıkça belirtmiştir : Kanun tasarısının hazırlanması sırasında olumlu bir rol oynayan (bir çok hükümlerin değiştirilmesi için bir memur olarak elinden geleni yapan) sayın Şefik İnan'ın da belirttiği gibi, Max Ball, «bu kanun tasarısını tanınmış bütün yabancı petrol şirketlerine gösterdiğini ve hepsinin muvafakatini aldığını, hatta bunlardan bazılarının değişiklik tekliflerini dahi gözönünde bulundurduğunu» çekinmeden ifade etmiştir. Öntasarıdaki bazı hükümler ise, kelimenin tam manasıyla «azamî derecede korkunç»tur. Bu kanunun uygulanmasında «çıkacak ihtilâfların Türk Mahkemeleri önüne götürülmemesi, yabancı bir hakim tarafından kesin olarak çözüme bağlanması», «Devletin petrolçülük yapamamasından başka, bir Devlet şirketinin dahi kurulamaması», «mahut tükenme payının % 27,5 değil, % 36 olması» gibi hükümleri, örnek olarak kaydetmek isteriz. (Tasarıda dahi yer alan 136 ncı maddede ise artık herkesin malûmudur.)

Ball, Petrol Kanunumuzda yer alacak yabancı şirketlerin aşırı derecede lehine olan hükümleri savunurken

de, gerekçe olarak, daima şu fikri tekrarlayabilmiştir : «Yabancı şirketler için diğer bütün memleketlerin kabul ettiği çözümlerden daha cazip olanlarını kanuna koyuyoruz ki, yabancı petrol şirketleri başka yerlere değil, Türkiye'ye gelsinler ! (Sanki bu şirketler, hem o yerlere ve hem de bize şeref veremezlermiş gibi...)»

İşte bu zihniyetle hazırlanan kanun tasarısından, Türkiye aleyhine her sonucu beklemek kadar realist bir davranış olamaz.

Bu kanun tasarısı altında imzası bulunan 15 Bakan dan bugün siyasî hayatımızda artakalmış tek kişinin — ki o zaman İktisat Bakanı idi — ikrarıyla da sabittir ki, kendisi ve diğer Bakanlar, bu kanun tasarısını okumadan imza etmişlerdir. Kanun Meclisten, ivedilikle ve tam manasiyle baş döndürücü bir sür'atle çıkmıştır. Zamanın Başvekili, tekrar tekrar söz almış ve saatlerce konuşmuştur. Meclis zabıtlarına bir göz atılacak olursa, hayretler içinde görülecektir ki, düzinelerle sayfeleri dolduran konuşmalar arasında, «Petrol Kanunu» ve «petrol», ancak bir kaç cümle ile söz konusu edilmiştir. Zamanın Başbakanı, yani yüksek siyasetten sorumlu olan kişi, Petrol Kanununun tartışılmasında, her konu üzerinde konuşmuş, polemğin ve demogojinin şaheserlerini vermiş, amma Petrol Kanununa ve petrol konusuna hemen hemen hiç dokunmamıştır. (3)

Kanun tasarısının gerekçesinde, «bizim için petrolcülük yapamayacağımız» (!) ve yabancı şirketlerin üstünlüğü, uzun uzadıya anlatılmıştı. (Parantez içinde belirtelim ki, bu farazyelerin hepsi, bugün gerçekler karşısında iflâs etmiştir.)

Ancak Mecliste konuşan ve Hükümeti destekleyen hatipler, çok daha ileri giderek, «yabancı şirketlere tam teslim olma» havasını, açıkça dile getirmişlerdir. Bu Kanunun «yabancı şirketlere ne derece teslimiyet ifade eden bir zihniyetle kabul edildiği»ni göstermek için, iki hatibin sözlerinden bir kaç cümleyi nakil ile yetinmek istiyoruz :

Sonraları iktidar partisi grup başkanlığını da yapacak ve aslında samimi bir insan olan Dr. Burhanettin Onat, Petrol Kanununu büyük bir şevkle kabul edenlerin o günkü düşünüş tarzını şu cümlelerle pek iyi aksettirmiştir :

«Uzatmıyalım arkadaşlar; şimdiye kadar tatbikat göstermiştir ki, Amerika'da bir tröst vardır, Petrol tröstü. Bu tröst isterse, bir memlekette petrol bulunur; istemezse bulunmaz. Bulunsa dahi o tröst isterse, o petrol işletilebilir; istemezse işletilmez.

O şirket, o tröst, Amerika Hükümetine dahi kafa tutmaktadır. Zamanında Amerika Hükümetine de dayatmaktadır. İsterse bir petrol satılır, isterse satılmaz. İngilizleri kapı dışarı ettikleri zaman İranlıların ellerinde yüz binlerce ton petrolü vardı, satamadılar.

Muhterem vekilimiz buyurdular ki, bunu işletmek için 1 milyar 200 bin lira sarfı lâzım gelir. 10 milyar da sarfetsek işletemeyiz. Amerikalılara muhtacız ve şirkete muhtacız. Bu şirkete muhtaç olduğumuza göre memlekete en fazla kâr temin etmek meselesi mevzuubahs olur» (Burhanettin Onat, T.B.M.M. Zabıt ceridesi cilt 29, s. 208).

Bu inançla hazırlanan bir kanunda, yabancı tröst için verilmeyecek taviz düşünülebilir mi? Nitekim bu zihniyetle hareket edildiği içindir ki, şirketlerin vergi veya Devlet hissesi olarak Türk toplumuna vereceği paya ilişkin hükümlere dokunan hatip şöyle diyebilmektedir :

«Arkadaşlar bu had ne olabilir? Halk Partisindeki arkadaşlarımız dediler ki, «Gelir Vergisini ne diye % 50 ile tahdit edelim, bunu tahdit etmek doğru değildir.» Ben de taraftarım, tahdit etmiyelim. Falan yerde en az % 50 nin üstündedir. % 60-65. % 25 de Devlet hissesi, etti mi % 90. Bir de ayrıca kârdan hisse alacağız, vergi olarak alacağız. % 95-97 filan» (Burhanettin Onat, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi cilt 29 s. 208).

Görülüyor ki, baştan aşağıya yanlış hesaplar. Evvelâ Devlet hissesi 25 değil % 12,5 dur. Sonra da, hem bu pay ve hem de kârdan alacağımız bütün vergiler dahi, % 50 nin içinde kalacaktır. Nihayet % 50 den vergi ve Devlet payı almadan önce dahi, üretimin % 27,5 u tüketme payı olarak yabancı şirkete verilecektir. Yani Devletin alabileceği azamî % 50 lik pay, $100 - 27,5 = \% 72,5$ un % 50 sidir. Bundan başka Devletin gümrük himayesi olarak koyduğu bütün vergi ve resimlerin karşılığı da, sanki gerçekten şirketin sağladığı kâr imiş gibi, transfer edilebilecektir. Böylece Onat'ın sandığı gibi «Devlete, % 95-97 pay» değil, «şirketlere, ürettikleri değer in % 95-97 sini (hatta ürettikleri petrolün dünya serbest rekabet fiatları üzerindeki değerinin % 100 ünden fazlasını) transfer imkânı» sağlanmıştır.

Başka bir hatip :

«Devlet ne çıkarır? İşte çıkan 1933 denberi. Daha 333 sene, 533 sene geçse yine Devletin, Türk Devletin petrol çıkarmasına imkân olmayacaktır. Madencilik o kadar zordur ki, bilhassa petrolcülük, o kadar zor bir iştir ki, işte Fransa. Fransa petrol çıkarmayı taahhüt etmiş fakat çıkaramamıştır. Arzu ettiği neticenin elde edilemeyeceğini anlayınca Amerikan Şirketine arzı iftikar etmiş ve onlara bu işi vermeyi kararlaştırmıştır. Acaba Fransız Devleti kadar bizim elemanımız var mı? Paramız var mı? O çıkaramazsa biz nasıl çıkarırız bilmem? (Sinan Tekelioğlu, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, cilt 29, s. 258).

Ve şimdi Fransa da, Türkiye'de Petrol çıkarmaktadır. Hem de Fransız şirketleri sahrada milyonlarca ton üretim yapmakta, başka yerlerde Amerikan şirketleriyle rekabet etmektedirler.

Meclis görüşmelerinde muhalefetin tenkitleri, ikazları pek yerinde olmuştur. Ne yazık ki, zamanın iktidarı, bunları, kanun maddelerinin değiştirilmesinde de, kanunun uygulanmasında da hiç gözönünde bulundurmamıştır. Ana muhalefet partisi olan CHP nin tenkitlerini bir tarafa bırakarak, Türkiye Köylü Partisi sözcüsü Dr. Cezmi Türk'ün sözlerine kısaca dokunmak isteriz. En iyi niyetle tenkitler yapan ve hatta kanunu getirdiği için Hükümeti tebrik eden bu şahıs, nerede ise kehanet sayılabilecek bir ileri görüşlülük ile, yabancı şirketlerin «Orta Şarkta kurulmuş diğer tesisleri bulunduğu için, — menfaatleri icabı — Türk kaynaklarını bir rezerv olarak sadece ileride kullanabileceklerini, bu noktaya Hükümetin çok dikkat etmesi lâzım geldiğini» ifade etmişti (4).

Başbakanın buna karşı bile cevabı, parti sözcüsü ile alay etmek olmuştur. Meclis Zabıtlarının bu kısmını aynen naklediyoruz :

«Burada bir noktayı hükümete arz etmek istiyoruz; Bizim petrolerimizin tâli bölge vaziyetinde kalmasına müsaade etmesinler. Meselâ Orta-Doğuda başka muntikalarda tesisatı vardır, onları işletmekte devam eder. Bizde tesisatını yapar, fakat ikinci istihsal bölgesini ihtiyat olarak elinde tutar. Ne vakit ki, o memleketlerde bir hadise olur veya ihtiyatı kalmaz veya Amerikanın ihtiyacı çoğalır, golf'de bir lüzum olur, o zaman gelir, bizimkini işler. Bu sebeple bizim istihsalimiz az olur. Meselâ şimdi Abadan ve Musul'da olduğu gibi. Bu sebeple Hükümetin nazarı dikkatini celb ederiz. Biz ihtiyat bir petrol kaynağı olarak ortada kalmıyalım. Bu noktaya Hükümetin nazarı dikkatini celb ederim.» (Cezmi Türk, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi, Cilt 29, s. 224).

«Başvekil Adnan Menderes — Muhterem arkadaşlar, gayet kısa arzı cevap edeceğim Çiftçi Partisi namına...

Cezmi Türk — Çiftçi değil, Köylü Partisi...

ADNAN MENDERES — (Devamla) Köylü Partisi..

KÂZİM ARAR (Çankırı) — Türkiye Köylü Partisi.

ADNAN MENDERES (devamla) — Türkiye Köylü Partisi... Çiftçisi yok mu?

CEZMİ TÜRK — Çiftçisi de var, esnafı da var...

ADNAN MENDERES (devamla) — Türkiye Köylü ve Çiftçi Partisi...

CEZMİ TÜRK — Ben konuşmak istemiyorum, bu mecliste artık sizi dinliyemem, muhalefet olmaya layık değilsiniz...

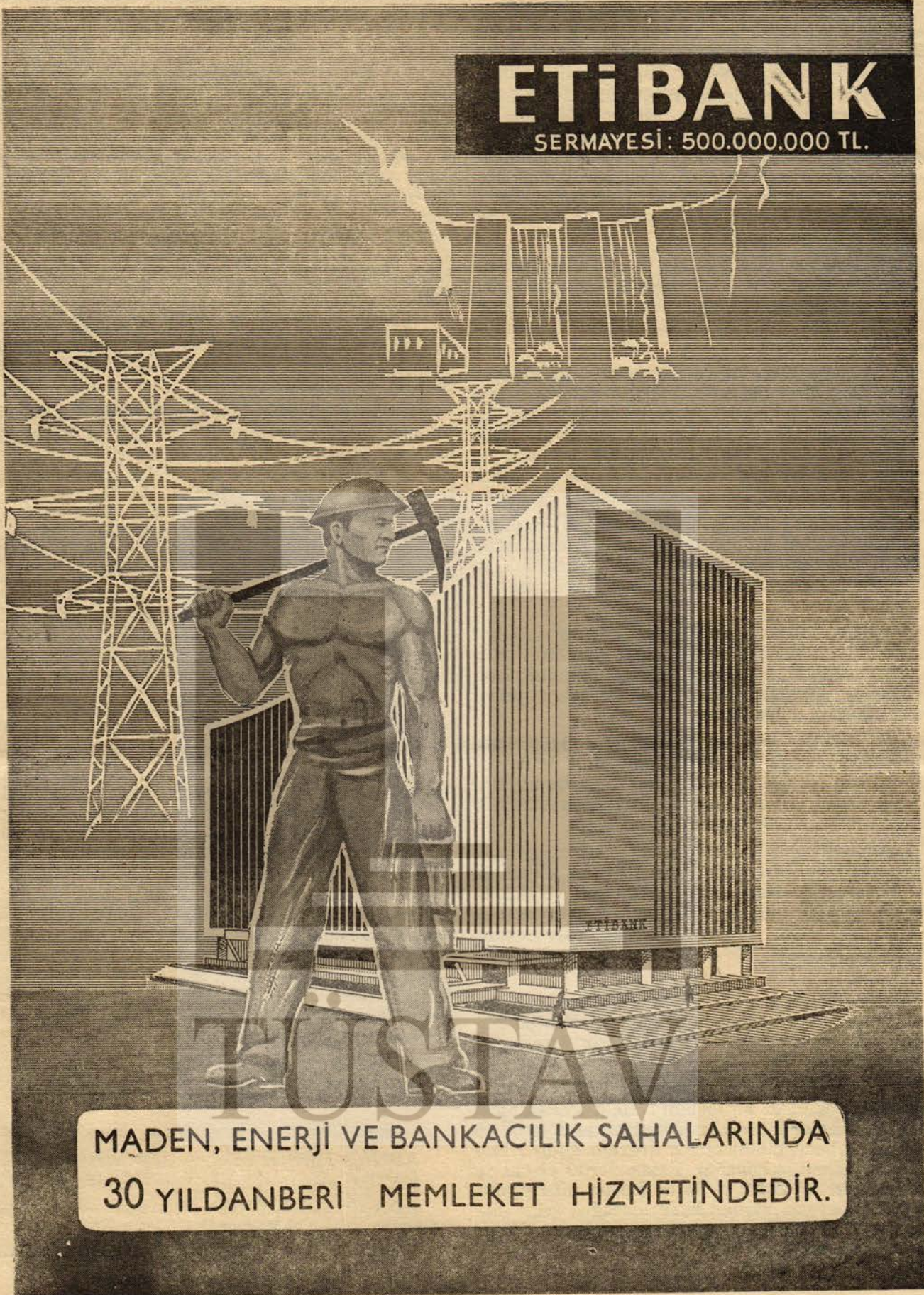
ADNAN MENDERES — Muhterem arkadaşlar, ben kendisi için konuşmuyorum. Ben sizlere hitaben yaptığım konuşma ile vazifemi yapmaktayım. İster dinlerler, ister dinlemezler, bu cihet beni alâkadar etmez» (T.B.M. M. Zabıt ceridesi, cilt 29, s. 224, 225).

Bu kanun son sür'atle çıkartılmıştı; bir gün bile beklenemiyordu çünkü Türkiye derhal zengin olacaktı.

«Hayır arkadaşlar. Burada kıymetli ve muhterem muhalefetin kıymetli fikirlerinin inzimamı ile, memleke-

tin dört bir tarafından milletin iradesiyle kopup gelmiş yüksek, vatanperver hislerle meşbu, içlerinde çok kıymetli mütehassıslar bulunan koskoca Büyük Millet Meclisinin elinde bu kanun incelenecek ve memleket menfaatlerine en uygun olan şekli bulacaktır. Yalnız şu veya bu endişe ile kanunun bir gün dahi geri bırakılmasına taraftar değilim» (Burhanettin Onat, T.B.M.M. Zabıt Ceridesi cilt 29, s. 208).

Ve kanun, atom devri hızı ile, maddeler üzerinde hemen hemen hiç konuşulmadan çıktı. Türkiye'nin yer altı servetleri böylesine gözü kapalı surette, yabancı şirketlerin insafına terkedildi. İşte değiştirilmesi istenen ve Mehmet Turgut gibilerinin birer ayet gibi savundukları Kanun budur ve böyle yaratılmıştır.

ETİBANK
SERMAYESİ: 500.000.000 TL.

MADEN, ENERJİ VE BANKACILIK SAHALARINDA
30 YILDANBERİ MEMLEKET HİZMETİNDEDİR.

(Basın A 2076) — 347

PETROL VE SİYASİ CİNAYETLER

Antoine ZISCHKA

İki muarız dövüştükleri zaman, üçüncüsü daima kahkahayı atar. Asya Petrolleri meselesinde de böyle oldu.

İngilizlerin gizli ajanları, Almanların gizli ajanları, Rus Einhorn ve Prusyalı doktor Wasmuth, Gertrude Bell ile miralay Lawrence şarki ele geçirmek için çarpışıp duruyorlardı.

Fransa'da Suriyenin ve Irakın madeni yağlarını diğerleri gibi zaptetmişti. Amerikalılarla İngilizler ganimet kavgasında iken Fransa'ya gülmek düşüyordu. Bir müddet, Fransa'nın İngiliz ve Amerikan petrolcuları arasındaki kavgadan hakikaten çok kârlı çıkacağı düşünülürdü.

24 Nisan 1920 de Fransa ile İngiltere San Remo'da bir antlaşma imza ettiler. İki milletin petrol meselesindeki menfaatleri fiili surette telif edilebilen memleketlerde Fransa ile İngiltere samimi surette bir mesai teşrikinde bulunacaklardı. Petrol damarlarından mahrum olan Fransa petrol hususunda dünyanın en zengin memleketle ittifak ediyor ve Musul petrollarından % 25 hisse alıyordu. Fakat buna mukabil kendi arazisiyle müstemlekelelerinde İngiliz petrolü satılması inhisarını veriyordu.

Amerika telâşa düştü. Standard Oil bu itilâfı protesto etmek üzere Amerika hükümeti tarafından Lord Curzon'a şiddetli bir nota göndertti. Amerikan matbuatı büyük bir bahri programa taraftarlık etmeğe başladılar. Bu program derhal meclisten geçti. İngilterenin denizler üzerindeki hâkimiyetini elinden almak istiyorlardı.

Yeni bir silâhlanma yarışı başladı. İngiltere hükümeti de yeni bir bahri program yaptı. Mütarekeden üç sene sonra tekrar bir kanlı ihtilâf tehlikesi yüz gösteriyordu. Bir taraftan kruvazörler, bombardıman uçakları yapılırken diğer taraftan da gizli ajanlar çalışıp duruyorlardı.

Petrol savaşı ciddiyet kazanmıştı. Yalnız, henüz vakit erken di Milletler son savaşın vahşetlerini daha unutmamışlardı. Ortada petrol meselesi bulunduğunu açıkça itiraf kabul olamıyordu. Milletler, birkaç tüccar ve fabrikacı için devletlerin neden bu kadar telâş ettiklerini anhyamıyorlardı.

Bunun üzerine, Vaşingtonda toplanacak büyük konferans bahri silâhları bırakma konferansı olacak denildi. Fakat müzakerelerin asıl ruhu bu iş değildi. Asıl müzakere dünyanın petrolalarını paylaşmak mevzuu üzerinde cereyan ediyordu. Perde arkasında cereyan eden müzakerelerden Fransa zararlı çıktı. İstikbalsiz bir takım arazi üzerinde % 23 hissesi kaldı. Sair İngiliz teşebbüslerinden alâkası kesildi.

1922 Temmuzunda İngilizlerle Amerikalılar Londrada Musul petroları içinde kat'i bir antlaşma yaptılar. İngilizlerle Amerikalılar bütün dünya petrolalarını paylaşmışlardı. Artık Deterding ile Standard Oil arasında açıktan açığa bir mücadeleye mahal kalmamıştı.

1927 tarihine kadar bu uzlaşma devam etti. Amerikalılar Batı dünyasının petrolalarını işletiyorlardı, İngilizler de Doğunun.

Fakat insanların hiç gözü doymaz. 1927 de Deterding Ruslara karşı savaş açtı. Deterding o kadar aşağılardan o kadar yukarılara çıkmakla, Lord olmak ve nişanlar almakla, dünyanın sahib kıranlarından biri mevkiine gelmekle yetinmiyordu. Şimdi bütün dünyayı fethetmek emeline düşmüştü.

İlk olarak, Rus muhacirlerinden satın aldığı Bakû petrol kuyuları hisseleri tanımmıyacak olursa ve kendisine Rus petrolalarını İtalyan ve İngiliz limanlarına sokmıyacağını söyleyerek tehditde kalktı.

Bu tarihte Deterding Rus petroluna karşı bütün dünyada bir abluka tesisine muvaffak olmak üzere idi. Ruslar korkular, artık buğday çıkaramadıkları için, petrol onlarca pek esaslı bir ehemmiyeti haizdi. Deterding ile müzakereye giriştiler.

Müzakereye Amerika da karıştı. Amerikan petrol tarlaları 125 milyon tonilâto petrol veriyordu. Bu, dünya hasılatının % 84 ü demektir. Fakat Amerikalıların ihtiyat petroları pek ehemmiyet-

siz olduğu halde İngilizlerinki bin milyar franktan ziyade kıymetli haizdi. Amerikalılar da korkuyorlardı. Sovyetlerle birleştiler. Bu Ruslar için bir selâmet demektir.

1927 de Ruslarla Amerikalılar birleşerek İngilizleri önem i bir başarısızlığa uğrattılar. Standart O'ül Rus petrolünün önem i bir kısmını satın aldı, Hindistanı petrole boğdu ve İngiliz petrolünün fiyatını hiçe düşürdü. Şimdi İngiliz nüfuz mıntakası içinde Amerikalılar senede 15 milyon fiçı Rus petrolü satıyorlar.

Artık pasif durumdan çıkmışlardır. Standard O'ül zafere doğru yürüyor.

Fakat, Standard'ın direktörü olan Hughes'e karşı cumhurbaşkanlığına adaylığını koyan Hoover galib gelince, işe karıştı. İkinci bir petrol sulhü yapıldı.

Deterding gibi tecrübeli ve basiretli bir adamın 1927 vak'alarından ders alacağı, hasmını istihfaf etmek gibi bir hataya düşmeyeceği zannolunabilirdi. Bu yeni sulh esnasında Rusları kızdırmıyacağına ve onların Amerikalılarla ittifakını bozmağa çalışacağına ihtimal verilebilirdi. Fakat, Deterding Rus meselesinde mantığı ile hareket etmiyordu, kalbi de işe karışıyordu.

Beyaz generaller Sovyetler aleyhinde savaş ederken o çek para vermişti. Rus muhacirlerinden çoğunun petrol hisselerini Royal Duteh satın almıştı. Halbden evvel Bakûda çalışan İngiliz şirketlerinin hisseleri Deterding'e geçmişti. Anglo Caucasian O'ül şirketi tesis edildi. Bir senede bir buçuk milyon ton petrol çıkaracaktı. Bu kadar Gürcüstana, Kafkasyaya beyaz ordular göndermeye kâfi idi. Amerikanın, Fransanın, İtalyanın, İngiliz menfaatlerine yardım etmeyeceklerini bile bile Sovyetlere karşı ordu göndermek bir hata idi. Bu hareket Rusyayı Amerikalıların kucağına attı.

Beyaz generallerin mağlubiyeti tahakkuk edince, Deterding başka çarelere baş vurdu. Birdenbire Rus paralarının taklidi ortaya çıktı. Einhorn ile adamları tehlikeyi hissettiler. Rapallo'da Ruslarla Almanlar dost olmuşlardı. Alman polisi kalpaz arı bulmaya yardım etti. Bir takım gürcüler tevkif olundu. Georg Bell isminde bir avukat bu kalpazanlıkta pek alaka görüldü ve fakat nasılsa kurtuldu, Sovetlere karşı yeni bir teşebbüste Deterding'in en önemli bir ajanı oldu. Hitler hareketi için bîdayette nasyonal sosyalist fırkasına Deterding ve saire tarafından verileri para onun vasıtasile aktı. Nihayet Hitlerin Ruslar için zannolunduğu kadar tehlikeli olmadığı görüldü. Hitler de yabancıların emrine tâbi kalamıyacak kadar kuvvet ve gurur kesbetti.

Hitler yazdığı eserlerde Rusyayı fethetmekten, İngilizlerle sıkı ittifak yapmaktan bahsedip durmuştur. Hitler'e yardım 1932 başlangıcına kadar devam etti. O tarihte, İngiliz petrolcuları Hitler'in sosyalist temayüllerinden kuşkulandırmaya başladılar. Naziler de artık İngiliz parasını istihfaf ediyorlardı. Doktor Bell'in vaziyeti zorlaştı.

8 Nisan 1932 de Münih'te nasyonal sosyalistler tarafından yapılacak bir suikast tertibatı keşfedildi. Bunu hazırlayanlar arasında doktor Bell'in ismi de vardı. Tahkikat, bu adamın bolşevik aleyhtarı gürcüler ve kalpazanlar içindeki aynı adam olduğunu meydana çıkardı. 1932 yazında doktor Bell'i Almanyada gördüm. İngiltereye kaçmak istiyordu. Fakat Hitler'in büyük dostu doktor Bell'in Deterding'in adamı olduğu herkesçe malûm olunca efendileri kendisinden yüz çevirivermişlerdi. Bunun üzerine o da ağzını açmak gibi büyük bir hataya düştü. Gerek Deterding gerek naziler için tehlikeli şeyleri ortaya atmakla yardım göreceğini ümid ediyordu. Mektuplar yazıyordu. Fakat bunlara imza atarken kendi idam hükmünü imzalamış oluyordu.

Hitler'cilerin ilk işi bu «hain» Bell'i ortadan kaldırmak oldu. Bell Avusturyada saklanmıştı. Nazi ajanlar oraya kadar gittiler.

3 Nisan 1933 de üç otomobil Rosenheim emrinde Avusturya hududuna geldi. İlk iki otomobil cellâdların firarını himaye edecekli. Onlar üçüncü otomobilde üç kişi idiler. Birisi Avusturya gümrükçülerine Münih siyasi polisinin bir kartını gösterdi. Üç otomobil Plattl otelinin önünde durdular. Herkes salonda idi.

Otelci kadının gözü önünde telefon telleri kesildi. Kadın korkudan titriyor, kumaldıyamıyordu.

Gelenlerden iki kişi merdivenden çıktılar. Avukat Bell, hiçbir şeyden haberi olmadan, bir Alman binbaşısı ile görüşüyordu.

Bell, dediler, bizim arabaya bineceksin. Seni Almanyaya götürüyoruz. Münih siyasi zabıtasının sana bir söyleyeceği var. Gelmiyor musun?

Bu adamlar duvara yaslandılar. Kapı açıldı. Meşin siyah mantosu içinde çızmeli bir adam içeri girdi. Hiçbir şey söylemeden tabancasını kaldırdı. Altı el ateş etti.

Avukat Bell, cansız yere serildi. Cellâdlar merdivenden indiler. Otomobillerine bindiler. Hududdaki Avusturya karakolunda durdular. Siyasi polis pasaportunu gösterdiler. İçlerinden biri:

Zannedirim dedi, Plattl'da bir vak'a cereyan etti. Münih gizli zabıtası bunun bütün mesuliyetini deruhte eder.

Avusturya gümrükçüleri otomobilleri durdurmak istediler. Nafile yere lâstiklere kurşun attılar. Yalnız arabanın numarasını almağa muvaffak olabildiler 11/A. 6043

Tahkikat neticesinde bunun resmi bir Alman otomobili olduğu meydana çıktı.

Deterding'in adamının artık ağız açmasına imkân yoktu.

O tarihten sonra Hitler fırkası İngiliz petrolcuların nüfuzu altında kalmıyacak kadar kuvvet ve azamet kesbetti. Şimdi Hitler kuvvetleri de beyaz Rus orduları gibi Deterding'in işine yaramıyor.

Rapallo muahedeleri fesholunmadı. Hitler Almanyası da eski hükümetler gibi Sovyetlerle birlikte çalışıyor.

Zavalı Deterding'in talihi yok!

Fikir Hareketleri Dergisinden

SENATO'DA PETROL

PETROL :

Türkiye'nin jeolojik ve jeofizik etüdüleri Devlet yatırımlarıyla yapıp, iki petrol sahası bulduktan sonra, aşağıdaki tez, resmi görüş haline gelmiştir: Bulunmuş olan petrol sahaları, Türkiye'nin büyük petrol rezervlerine sahip olduğunu göstermektedir. Bu rezervleri kendi imkânlarımızla geliştirmeye kalkıştığımız takdirde bunu yıllar yılı gerçekleştiremeyiz. Halbuki, bu büyük yatırımları yapabilecek petrol şirketlerine Türkiye'de istedikleri şartları sağlarsak kaynaklarımızı çok kısa zamanda geliştirip, yurt ihtiyaçlarını karşılamak yoluyla döviz tasarrufu sağlandıktan başka, ihrac yoluyla, ek döviz kaynağına kavuşmamız büyük bir ihtimaldir. Aralarında iyi niyetli olduklarından şüphe etmediğimiz kimselere dahi büyük ihtimalle maksatlı bir takım telkinlerle kabul ettirilen bu görüş, 1954 yılında çıkarılan Petrol Kanununun gerekçesinde yer almıştır.

Bu hesabın yanlışlığı, 1954 - 1965 yılları arasında yabancı şirketlerin Türkiye'de petrol bulmaktansa petrol satma siyaseti güderek üretim yapmalarıyla sabit olmuştur. İflas etmiştir.

Yabancı şirketlerin 1964 yılı sonlarına doğru petrol bulmaya başlamaları veya bulduklarını ilân etmeleri ise,

a) Bu şirketlerin karşı koymasına rağmen Danıştay kararıyla, «yerli petrolün yabancı petrole karşı himayesinin kabul edilmesi»nden,

b) 1964 ortalarında Türkiye Petrollerine verilen boru hattı belgesine bu şirketlerin önce mani olabilme, daha sonra bu boru hattını münhasıran kendilerinin kurmasını sağlama ve nihayet Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının boru hattına, ortak çıkabilmeği gerçekleştirme çabasından,

c) Basında yabancı şirketlerin savsaklama taktiğine karşı yöneltilen ağır tenkitlerin ve millileştirme tekliflerinin yarattığı endişeden, ileri gelmektedir.

Şimdi Petrol Kanunu hakkında soracağım soruları Bakanın gayet açık olarak cevaplandırmasını rica ediyorum.

Soru : 1 — 1954 de hazırlanan Petrol Kanunu ön tasarısını Amerikalı Şirketlerin müşaviri olan Max Ball hazırladığı malumdur. İktisadi bir kanunun, hele yabancı şirketlerin taraf olarak menfaatlerinin bahis

konusu olacağı Petrol Kanunu ve Maden Kanunu gibi kanunların yabancı uzmanla hazırlanmasının milli menfaatlerle asla bağdaşmayacağı aşikârdır. Özellikle Petrol Kanunu tasarısında yer alan bir 136 ncı madde vardı ki, buna göre yabancı şirketler muvafakat etmedikçe, Petrol Kanunundaki hükümlerin değiştirilmesi dahi imkânsızdı. Kapitülasyonları ihya amacı güden bir hüküm dahi bu Kanunun projesinde yer aldığından, onu hazırlayan kişinin zihniyeti ve Türk Devletine ve onun menfaatlerine nasıl bir gözle baktığı ortaya çıkmış olduğuna göre, böyle bir kanunun diğer maddelerinin dürüst ve Türk Milletinin yararını koruyacak surette kaleme alındığını tasavvur edebilmeğe imkân var mıdır? En önemli bir noktaya adeta «suç üstü yakalanmış» olan bir yabancının, böyle bir zihniyetle hazırladığı kanunun, diğer hükümlerinde dahi yabancı şirketlerin menfaatlerinin aşırı surette gözetildiği ve dolayısıyla Türk Devletinin haklarının ve menfaatlerinin çiğnenmiş olduğu noktasında bir nevi hukuki kârine vücut bulmuş sayılmaz mı? O halde nasıl oluyor da Bakan, «Petrol Kanununun menfaatlerimize uygun olduğunu ve bunda değişiklik yapılmasına lüzum bulunmadığını» ifade edebilmektedir. Sadece 136 ncı maddenin tasarıda yer almış bulunması, yabancı şirketler müşaviri tarafından hazırlanmış bu kanunun yeniden gözden geçirilmesi için yeter sebep değil midir?

Soru : 2 — 1965 yılı bütçesinin Bütçe Karma Komisyonundaki görüşülmesi sırasında yöneltilen bir soruyu cevaplandırırken, «ithal ham petrolünden yapılacak indirim konusunun 2 Mayıs 1965 günü yapılacak İktisadi Kurul toplantısından sonra kamu oyuna bildirileceğini» beyan etmişsiniz.

1963 yılında 48 milyon dolar, 1964 yılında 51 milyon dolar döviz çıkışına sebep olan ithal ham petrolünün, yurdumuzda rafineri kuran şirketlerce ilân edilen fiatlardan % 35'e kadar daha ucuza sağlanması için Maliye Bakanlığında bir Uzmanlar Hey'etince rapor hazırladığı bilinmektedir. Ayrıca 5 yıllık kalkınma planının 1965 yılı programının Petrol Bölümünde, «petrol ürünleri ihtiyacının karşılanması için yapılan ithalâtın dünya cari fiatlarına uygun olarak yapılmasını sağlayacak tedbirler alınacaktır» kaydı mevcuttur.

Tabii Senatör Süphi GÜRSOYTRAK (Senato'da Tabii Kaynaklarımız hakkında yaptığı konuşmanın devamı)

İthal ham petrolünden yapılacak indirim hakkında 2 Mayıs 1965 tarihinde beklenen açıklama, bugüne kadar yapılmamıştır.

- 1) Konu İktisadi Kurula götürülemedi mi?
- 2) Yoksa İktisadi Kurul bu konuda bir karara varamamış mıdır? Varamamışsa sebepleri nelerdir?
- 3) Bu gecikme her gün sebep olduğu döviz kaybı yüzünden milli ekonomimize büyük zararlar vermekte değil midir?

Soru : 3 — İthal edilen ham petrol için 1962 yılında 38 milyon, 1963 yılında 48 milyon, 1964 yılında ise 51 milyon dolar olmak üzere, cem'an 137 milyon dolar ödenmiştir.

Bu ödemelere karşılık yurda 9.703.331 ton hampetrol sokulmuştur.

Bu hampetrolleri işleyen rafinerilerin kurulması için Yurdumuza fiilen giren döviz tutarı, 13.750 + 30 = yaklaşık olarak 43 milyon dolardır.

1962, 1963, 1964 yıllarında yapılan hampetrol ithalât tutarı 137 milyon dolar olduğuna göre (rafinajdan sağladıkları kâr hariç), % 35 lik bir indirim uygulanmış olsa idi, 47.950.000.— dolarlık bir tasarruf sağlanabilirdi.

Yabancı şirketler fiilen yurda soktukları 43 milyon dolara karşılık, üç yıl içinde yalnız getirdiklerinin hepsini tekrar götürmemişler bundan başka 47 milyon dolarlık (rafinaj için transfer edilenler hariç) fazla dövizimizi de alıp götürmek imkânına sahip olmuşlardır.

Demek oluyor ki, rafinerileri kendimiz kurmuş olsaydık, ham petrolü dünya serbest fiatından alabilme imkânına sahip olacağımız için, birkaç sene içinde rafineriler bize bedavaya mal olmuş bulunacaktı.

Bu gerçek, bundan sonra yeni rafinerileri, doğrudan doğruya devletin veya devlet payının çoğunlukta olduğu teşekküllerin kurması zaruretini ortaya koymaktadır.

Yakında mevcut rafineriler ihtiyacımızı karşılayamaz hale geleceğine göre, yeni rafinerilerin kurulmasında, bu noktada hükümetin görüşü nedir?

Soru : 4 — Bir ülkenin topraklarından çıkarılan petrole karşılık, öz kaynakların

sahibi olan devlet, hâkimiyet hakkına dayanarak bir pay alır.

7 - 8 yıl öncesine değin petrol çıkarana, devlet arasında kabul edilen kârın yarı yarı paylaşılması ilkesi, bugün dünyada, Devletlerin % 75-80 pay almasıyla sonuçlanan genel bir çözüme ulaşmış bulunmaktadır.

Bu Kanun gereğince alınan toplam pay, uygulamadaki sakat görüşler bir tarafa bırakılsa dahi, (vergiler, devlet payı, devlet hakkı da dahil olmak üzere) hiç bir zaman sağlanan kârın % 32,5 nu aşabilecek nitelikte değildir.

Millî yararlarımıza tamamen aykırı olan ve Petrol Kanununun sebep olduğu bu durumun düzeltilmesi için ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

Soru : 5 — A, Petrol Kanununun 78 inci maddesinin 3 üncü fıkrasına göre, devlet, petrol şirketlerinden alacağı devlet hissesini para olarak değil ayın yani petrol olarak ama yetkisine de sahiptir. Devlet hissesi hampetrol olarak alındığı takdirde, yabancı şirketlerin ürettiği ham petrolün sekizde birinden elde edilen petrol ürünlerinin değeri Türkiye'de kalacağına göre, devletin bu yola gitmesi, milyonlarca lira lık döviz tasarrufumuzu sağlayacaktır. Bu cihet, bazı yazılarda belirtildiği ve hatta son defa verilen hesap uzmanları raporunda da önemle tavsiye edildiği halde, devlet hissesinin petrol dairesi tarafından petrol olarak değil de hâlâ para ile tahsil edileceği devleti milyonlarca lira döviz kaybına uğratmaktadır.

B, Petrol Dairesinin millî menfaatlerimize taban tabana zıt olan bu uygulamasına ne zaman son verilecektir?

Soru : 6 — Petrol Kanununun 53 üncü maddesinin 2 nci fıkrası, millî petrol teşekkülü olan Türkiye Petrollerine dahi bir bölgede 8 den fazla arama ruhsatnamesi verilmesine engel olmaktadır.

Bu konuda Kamu İktisadî Teşebbüsleri Karma Komisyonunda yöneltilen bir soruya «Türkiye Petrolleri A.O. nın Siirt Bölgesinde bile 8 ruhsatnameyi kullanmadığını, ancak 7 ruhsatname sahibi olduğunu» söylemiş bulunmaktadır.

1) Hükümet millî yarara son derece aykırı, egemenlik hakkı ile asla bağdaşmaz ve bağımsız bir devletin kanununda yer almayacak mahiyette olan bu hükmün değiştirilmesi için daha ne kadar bekliyecektir?

2) Bakan, yukarıda belirttiğimiz sözlerle «Petrol Kanununda yer alan ve Türk Devletinin, kendi arayıp bulduğu Siirt Bölgesinde bile 8 ruhsatnameden daha fazla arama hakkına sahip olmasını engelleyen (buna karşılık yabancı şirketlerin halen 35 ruhsatnameye sahip olmasını ve bundan sonra da isterlerse daha fazla ruhsatname elde edebilmelerini mümkün kılan) son derece garip ve zararlı bir çözümlü savunmak yoluna gitmiş olmuyor mu?

3) Türkiye Petrolleri A.O. uzun zamandır 8 arama ruhsatnamesine sahip olduğuna, 9 uncu ruhsatnameyi almasına kanunun malûm hükmü engel teşkil ettiği için, sırf yeni bir ruhsatname alabilmek imkânını sağlamak amacıyla - petrol bulma şansı nispeten az olan - bir yerdeki ruh-

satname hakkından vaz geçme yoluna gitmesine (ve Türkiye Petrollerinin daha 8 inci yerdeki ruhsatnamesinin iptâl edilmesi için Petrol Dairesine başvurduğu bilindiğine) ve böylece Türkiye Petrollerinin şu anda 8 değil de 7 ruhsatnameye sahip olması, Petrol Dairesinin 9 uncu yerde ruhsatname hakkını henüz tanımamış olmasından ileri geldiğine göre, sözleriniz, aynı zamanda gerçekleri millî bir müessesenin aleyhine olarak değiştirme anlamına gelmez mi?

1954 den itibaren yanlış bir istikamete yönelmiş olan petrol dâvamızın yeniden doğru istikamete yönelmesi, Türkiye Petrollerinin (yabancı ham petrole karşı yerli ham petrolün korunması konusunda -Petrol Kanununun 2 nci ve 24 üncü maddesine göre- karar alınması talebinde ısrar etmesi ve sonunda Danıştay'dan bu yolda karar istihsal etmesi) sayesinde olmuştur. Bundan sonra da ithal ham petrolünün yüksek fiyatlarını indirme, petrol kanunundaki birçok sakatlıklara işaret etme konularında Türkiye Petrolleri halkı ve siyaset adamlarının uyandırıcı bir rol oynamış ve petrol dâvamızın kamu oyuna mal edilmesinde şükranla anılacak bir hizmet görmüştür. Böylece Partiler üstü benimsenmiş millî bir davanın savunucusu olduğundan dolayı Türkiye Petrollerinin takdir edilmesi gerekirken, yeni Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının görevine başlar başlamaz bu müessesenin, Petrol Ofisin ve -Yeni Maden Kanunu ta-

sarısında yer alan Petrol Kanunundakine benzer aksaklıklara karşı koymasından ötürü de- Etibank'ın başında bulunan şahıslara karşı bir sindirme politikasına giriştiği mütemadiyen duyulmakta ve yerli bir takım tertiplerle hırpalama yolunda daha da ileri gideceği anlaşılmaktadır.

Millî menfaatlerle bağdaşmayacak böyle bir davranışın hükümetçe benimsenmiş bir siyasetin icabı olmadığı da, gerek diğer Bakanların gerekse karma hükümete dahil çeşitli parti ileri gelenlerinin beyanlarından anlaşılmaktadır. Bu sebepledir ki, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanının şahsi davranışlarını biran önce düzeltmesi ve millî politikaya uydurması lüzumuna inanmaktayız.

Konuşmamıza son vermeden önce 1963 yılında Senatoda Petrol konusunda açtığımız genel görüşme sırasında, o zamanki Bakanın, kendisine yöneltilen sorular ve ortaya çıkan gerçekler önünde mantıklı cevaplar bulamayınca konuyu; maalesef, his ortamına kaydırarak millî menfaatleri sadece kendileri ve kendileri gibi düşünenler bilir-miş gibi bir tutumla konunun tartışılmasının devleti sarsacağını, bunu ortaya atmalarını dış münasebetlerimizi bozmak isteyen maksatlılar olduğunu ileri sürmüştü.

Gerçekte bazı münasebetler elbette bozulacaktır. Amma bu bozulan münasebetler sadece kişisel zümrevi çıkar münasebetleri olacaktır. Fakat Türk milleti kazacaktır.

REKLAMINIZI
GAZETE VE DERGİLERLE
DEĞERLENDİRİN!

BASIN
İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN
HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No 1
İstanbul

Telefon 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

(Basın 8283 A5206) — 349

değinmeler

Mehmet SEYDA.

«MEDİKAL PSİKOLOJİ» dolayısıyla :

Tahir Alangu'nun geçenlerde gene bu sütunlarda değindiğim «Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman adlı antolojisinin Orhan Kemal ile ilgili bölümünü eğer okumuşsanız, şu satırlar sarırm sızın de dikkatiniizi çekmiştir :

«Çocuk suçluluğunun genel nedenleri olarak - araya başka motifler de karışmakla birlikte - irsiyeten gelen karakter bozuklukları, aile ve mahalle çevresindeki bozukluklar, büyük şehirlere has suçlu çevrelerin kontrolsüz bırakılışları, sefalet, bunların bir sonucu olarak çocukla çevre arasındaki zincirleme uyumsuzlukların getirdiği kompleksler gösterilebilir. Yazar, önce meseleyi bütünü ile araştırma, tıbbın, hukukun, sosyolojinin bu alandaki bilgilerine başvurma gereğini duymadan, yön verilmemiş kaba bir gözlemlerle işi çözümlenmeyi düşünmüş. Gerçekçi bir yolda, hele toplumsal gerçekçilik yolunda yürümeye niyetlenince bilimin kendi yoluna getireceği aydınlıktan vazgeçmesi, eserinin kuruluşuna daha başlangıçta bir sakatlık getiriyor. (..) Böyle dar, hele kişisi bilim tarafından iyice nitelenmiş bir alana gelince, anlatımında sandığı kadar boş kalamıyacağını bilmesi gerekirdi. (..) Bu soy suçluluk üzerindeki bütün bilgisini Jean Frede'nin türkçeye çevrilmiş «Dellik» adlı küçük el kitabın dan almakla yetinmiş. Bu kitabın paranoia yapısını tarif eden (S. 21, 23), tavsifini yapan (29) -Alangu'nun dilde bu değin savruk oluşuna şaştım, MS.-' paranoia yapısının meydana gelişinde aile ve çevresinin etkilerini gösteren (30-31), paranoiaların -doğrusu iki çeşitti; paranoia'ların ya da paranoialıların, MS.- uygulamaya geçmeye çabalayan hülyalarının tavsifini yapan (32) sayfalardan, romanın temel düşüncesini çıkarmış».

Görüldüğü gibi, eleştirmen ve bu kitabıyla sanat tarihçisi olmağa yönelen Alangu, tanınmış romancımız Orhan Kemal'in «suçlu çocuk» konusunu işlerken hele bu konuyu toplumsal gerçekçilik açısından ele alırken, yazarın bilimsel verilere pek önem vermediğini, küçük bir el kitabındaki bilgiyle yetindiğini, bunun da gerçeklerimize yanlış uygulandığını ileri sürmektedir.

Orhan Kemal, Alangu'nun değindiği noktaları çürütmek ister mi, isterse ne yoldan çürütür? bilemem. Bu onur bileceği iş ise de, günümüz sanatçısının, toplumdaki suç ve suçlu sorunlarını ele almır ve bu yolda bir «tip» yaratırken, işi enine boyuna incelemek zorunda kalacağı açıktır. Ben bunu sade toplumsal gerçekçilik akumına bağlı bir yazar için değil hem, gerçeküstücü bir yazar, varoluşçu bir yazar içinde gerekli saymaktayım. Eğer aldamıyorsam, kimi sanatçılarımızın hikâye ve romanlarındaki sıklık, aydın çevre-

nin ilgisinden uzak kalış, «Onu okuyacağım da ne olacak?» dedirtiş, ekonominin genel kuramları ile ilgili bilgilerin, ruhbilime üstün sayılmasından ileri geliyor Bunda, çevreden gelen yanlış anlamaların, sanatçıyı böyle bir yola itelemek isteyişlerin de payı yoktur denemez. Örneğin, bir rihte bana, «Büyük Ekonomistler» adlı kitap dururken, Mazhar Osman'ın «Psikiyatrisi» sını öne aldığım için çatılmıştı. Ekonomi biliminin önemini hiçbir zaman yadsımadımsa da, özel eğilimlerin, beni yazarlığın ta başından bu yana, ruhbilimle ilgili kitapları okumaya sürüklemiştir. Ahşkanlığımı sürdürüyorum ; Bertrand Russell'in «Sosyalizm»ine sıra gelmesi için, önce Prof. Dr.Rasim Adasal'ın «Medikal Psikoloji» sini bitirmeğe çalışıyorum. Bunu belirtmekten amacım nedir? ŞU : Büyük kavgaların, doğruların, tarihsel gelişimin romancı olmak gibi birtakım büyük savlarla ortaya çıkan ve bu yolda örnekler veren romanların yanbaşında, eleştirmelerimiz, tek kişinin içsel dramına, serüvenine yönelen altbilincir çözümlenmelerine dahil, canlı varlığı yönetici bir öge olan İD ile EGO çatışmalarına -sınıfsal çatışmalar gibi- önem veren romancıları zamanında destekleselerdi, böylesine bir çeşitlenmeyi romancılığımız için yararlı saydıklarını tutumlarıyla belli etselerdi, «Yılanların Öcü» ile «Aylak Adam», sözgelışı bu iki roman, ikili ve sert bölmelere ayrılmış kafalarımızda hiç de bu kadar kesin çekişmeler yaratmazdı'ya getirmek, bunu belirtmek. Batı romanında bilinç akımı, iç monolog türünde yapıtlar verirken, bizim, sanatçımız ve eleştirmemizle' bunlardan habersiz kalışımız, sanatçının dikkatini bu noktalara çekmeyi düşüneyenlerin «söz sahibi» durumunda kalışları, romana ve romancıya zararlı olmuştur. Orhan Kemal gibi büyük bir yeteneği önce, yazdığı her roman için avuçlar patlayınca kadar alkışlamak, yollara ve tranvaylara dövizler asmak ve sonra şimdi de çevresini boşaltmak, ne yandan bakarsam bakayım, bana insafsızlık gibi geliyor. İlk yapıtları hemen tutulmuş, sevilmiş ve sıvırlılmış bir yazarın, bu çizgide direnmesi doğaldır. Şimdi biz kalkmış, kaşık kaşık ve hızlı hızlı bu ün'ü yiyor, tüketiyor diye ona çatıyoruz. Eleştirmenler kendilerine sormalıdır biz, daha başından, sanatçının sanat ortamına ilk geliş sırasında, üstümüze düşen görevi yapabildik mi? Biz, sanatçının önüne geçtik, kendi doğrumuzu ona «teblig» ettik mi? Biz hep izleyici duruma, hep arkandan gitmedik mi?

Burada olanca yükü, sorumluluğu eleştirmene yükler bir davranış takınısım iyi niyetli eleştiriye önemseyişimdendir.

Bana göre, kim ne derse desin, imgelemin bir oyunudur sanat. Bunun içine doğrular-gerçekler, birer yaslandı, sonucu ya da gene bir oyunur kurah gereği girer. Yanı,

yapıtın yükümlendiği bir gerçek, kişisel algının süzgecinden geçmiş, kişisel bilincin damgasını yemiş bir gerçektir. Dolayısıyla bir açıdan, gerçek değildir. Algı (idrak), bir objenin tasarımı, anı düşünmesi de bir olgunun ruhsal bir tasarımı olduğuna göre yazardaki fantezileri hoş görmeyip, yapıtı, ekonomik-toplumsal gerçeklerin tutarlı ay-nası olarak kabullenmek ve bu açıdan değerlendirmektir bizi çıkmaza götüren. Katı gerçekleri, yürekli, gözü pek bir şekilde söyleyen, dile getiren sanatçı oldum olası hoş gitmiştir. Hele bizde, hele bizde. O, boruları, çukuru tıkanmış da akmayan pis kokulu evin bir çeşit lağım temizleyicisi gibi anlaşılmıştır. Düzyazı (makale), fıkra, inceleme yazanların yokluğu yüzünden olmuştur bu . Bir beyit arasına sıkıştırılır bir sövgü, bir taşlama, başımızın tacı olmuştur. Ama artık biraz rahat bırakalım sanatçıyı, soluk alma zamanı verelim. Ondan fanteziler, hoş ve hafif fanteziler, baştan aşağı kurgusal, yalana yaslı yapıtlar da bekleyelim; bu genişlemeyi ona sağladıkını, o, gerçeklere, kişisel gerçeklerine değişik açılardan dönecek, insan sorununu bambaşka şekilde ele alıp işleme olanağına kavuşabilecektir. En son neyi okumuşsa ruhunun en üzerinde de o var olan bir yazar olmadan, bana bunları yazdırtan etkenin bir «MEDİKAL PSİKOLOJİ» kitabı olduğunu açıklamaktan geri durmayacağım.

Evet, Sayın Adasal'ın iki ciltlik «Medikal Psikoloji» sinin birinci cildini daha yeni bitirdim. Ruh hastalıkları ve genel ruhbilimle ilgili bu kitabın, her sanatçı ve aydın kişi için gerçekten yararlı bir nitelik taşıdığını, buna karşılık, okuma ve anlama güçlüğüne çok kötü dizgisinden ileri geldiğini söylemeliyim. Prof. Rasim Adasal, psikiyatri karşısında existentialisme'i, Klerkegaard ile Martin Heidegger'in «angoisse» ni incelemekle, düşünüyü ve sanat alanını son zamanlarda etkiliyen bir akım üzerinde sağlam-güvenilir bilgiler veriyordu. Kitap, genel havasıyla, nevrozlar üzerinde başvurulacak otoritenin hâlâ Freud olduğunu, psikoizler için ise, kullanışlı gruplaşmalar yapan Kraepelin, G. Ballet, Lasague Falret, Magnan ve Regis gibi öbür bilginlere, yazarlara-müellif yerine kullandım-bakmak gerektiğini kabul ettirmektedir.

TARİK DURSUN K'nın yeni işi : ... kutlu olsun, kendisine başarılar dilerim, ama bu konuda yeterli başarı sağlayamayacağı kanısındayım. Çünkü, Tarık Dursun, kendinde içsel düşümlenmeler taşıyan bir sanatçı. Dolayısıyla da, yazılarına bakıyorum, beğendiği sevdiği bir tek Türk yazarı yok, bir tek Türk şairi yok. İş amacı okuyuculara yeni kitapları tanıtmazken, sözü evirip çeviriyor, hep «buzağı aramağa» getiriyor. Çeviri yapıtlar için, eh, birkaç olumlu söz etmeğe gücün razı olabiliyor.

Yeni yayınları bildirmek, kitap tanıtmaya yazıları yazmak da, insandan sorumluluk duygusu ve iyi niyet bekleyen bir iş diye düşünüyorum. Doğrusu ya, onun yazdıklarına bakınca, büyük sürümlü bir gazetenin bir sütununu tutarak, başımıza böyle sert yargılı, sanatçıya karşı sevgisiz-saygısız küt yaman bir eleştirmenin çıkıp gelişine sevinemiyorum. Ben kendisini romancı, hikâyecisi, senaryocu, film eleştirmeni, film yapımcısı falan bildirdim ; bu alanda da dehşetmiş !

bibliyografya

Derleyen : S. N. ÖZERDİM

GENÇLERİMİZİN PSİKO-PEDAGOJİK PROBLEMLERİ. (Kalkınmamıza Engel Olan Başlıca Sebepler). Yazan : Prof. Dr. Refia Şemin. İstanbul 1964 İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. VII-189 S. 16.65 kuruş. (Giriş. I Araştırmanın konusu ve kullanılan metodlar. II. Otoman bir şahsiyetin gelişmesine engel olan faktörler. III. Ekonomik istiklâl. IV. Cinsî ve moral olgunluk. V. Genel sonuçlar. Bibliyografya.)

EĞİTİMİ ZOR ÇOCUKLARIN PSİKOLOJİSİ. Karşılaştırmalı Ferdi Psikoloji Tekniği. Prof. Dr. Alfred Adler'den çevirenler : Prof. Dr. Refia Uğurel-Şemin. ve İstanbul Üniversitesi Pedagoji Enstitüsü öğrencileri. İstanbul 1965. VII 185 S. 15 lira.

DOĞUDA KİTLİK VARDI. Yazan : Halil Aytakin. Ankara 1965 Toplum Yayınevi. 386 S. Yazarm ve Fikret Otyam'ın fotoğrafları, Balaban'ın desenleri. Kapak ; Adnan Turani. 750 kuruş. (Yazar, Anadolu'da yaptığı etraflı gezilerde alınmış notlar ve izlenimlerle Doğu'nun durumunu anlatmaktadır.)

İNGİLTERE'DE TÜRK GAZETECİLİĞİ VE TÜRKÇE BASIN. Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengel'in 1964-1965 kış sömestrinde Gazetecilik Enstitüsü'nde verdiği derslerin teksir edilmiş notları.

SARAYBOSNA GAZİ HUSREV BEG KÜTÜPHANESİ YAZMA ESERLER KATALOĞU. Yazan : Prof. M. Tayyip Okıç. Ankara 1964 Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 12. ciltten ayrı basım.

RADYOLOJİ VE YURT DIŞINDA RADYOLOJİ. Yazan : Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Radyoloji Enstitüsü Kürsü Profesörü Dr. Emin Faik Üstün. İzmir 1965 Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi. VII 440 S. Metin dışında resimler. 35 lira. (Giriş. Radyoloji (Tanımlama, Doğuşu ve gelişmesi) Radyoterapi Radyolojide önemli iki sorun : Radyoproteksiyon ve arşiv. Radyoloji yönünden yurt dışı. Yurt dışında radyoloji enstitüleri, bölümleri, servis ve laboratuvarlar. Bibliyografya.)

Doç. Dr. Cavit Orhan Tütengel'in İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası'ndan iki ayrı basımı : **ZİYA GÖKALP'İN İLK YAZILARI.** 10 S. **TÜRKİYE'NİN SORUNLARI VE PROF. DR. FRITZBAADE.** 11 S.

SOSYAL HAREKETLERİN PSİKOLOJİSİ. P. Maucorps'tan çeviren : Doç. Dr. Selmin Evrim. 2. basım. İstanbul 1965 Anıl Yayınevi. 132 S. 750 kuruş. (Önsöz : Ord. Prof. Hilmi Ziya Ülken.)

HİROŞİMA. John Hersey'den çeviren : R. Tomris. İstanbul 1965 DE Yayınevi 111 S. 3 lira. (Atom bombasından sağ kurtulan altı Japonun anıları.)

Roman Hikâye :

Hüseyin Rahmi Gürpınarın Külliyyatı. Atlas Kitapevi'nin Mustafa Nihat Özön-

Tahir Nejat Gençan-Zahir Güvenli'ye sadeleştirerek yayınlamaya başladığı dizide ilk kitap : **NİMETŞİNAS.** Sadeleştirilen : Tahir Nejat Gençan. 164 S. 6 lira.

BÜYÜK ADAMLAR. Türk Ve Yabancı 236 Ünlü Kişi. 2. Basım. İstanbul 1965 Varlık Yayınevi. 258 S. 5 lira. «Faydalı Kitaplar»

DÜNYANIN LÂNETLİLERİ. I. ULUSAL BİLİNCİN SERÜVENLERİ. Yazan : Frantz Fanon. Önsöz : Jean-Paul-Sartre. Çeviren : Ali Uzunisa. İstanbul 1965 İzlem Yayınevi. 86 S. 4 lira.

YANIK SARAYLAR. Yazan : Sevim Burak. İstanbul 1965. Ömer Uluc'un kapak

kompozisyonu ve desenleriyle. 99 S. 10 lira. iyi baskı.

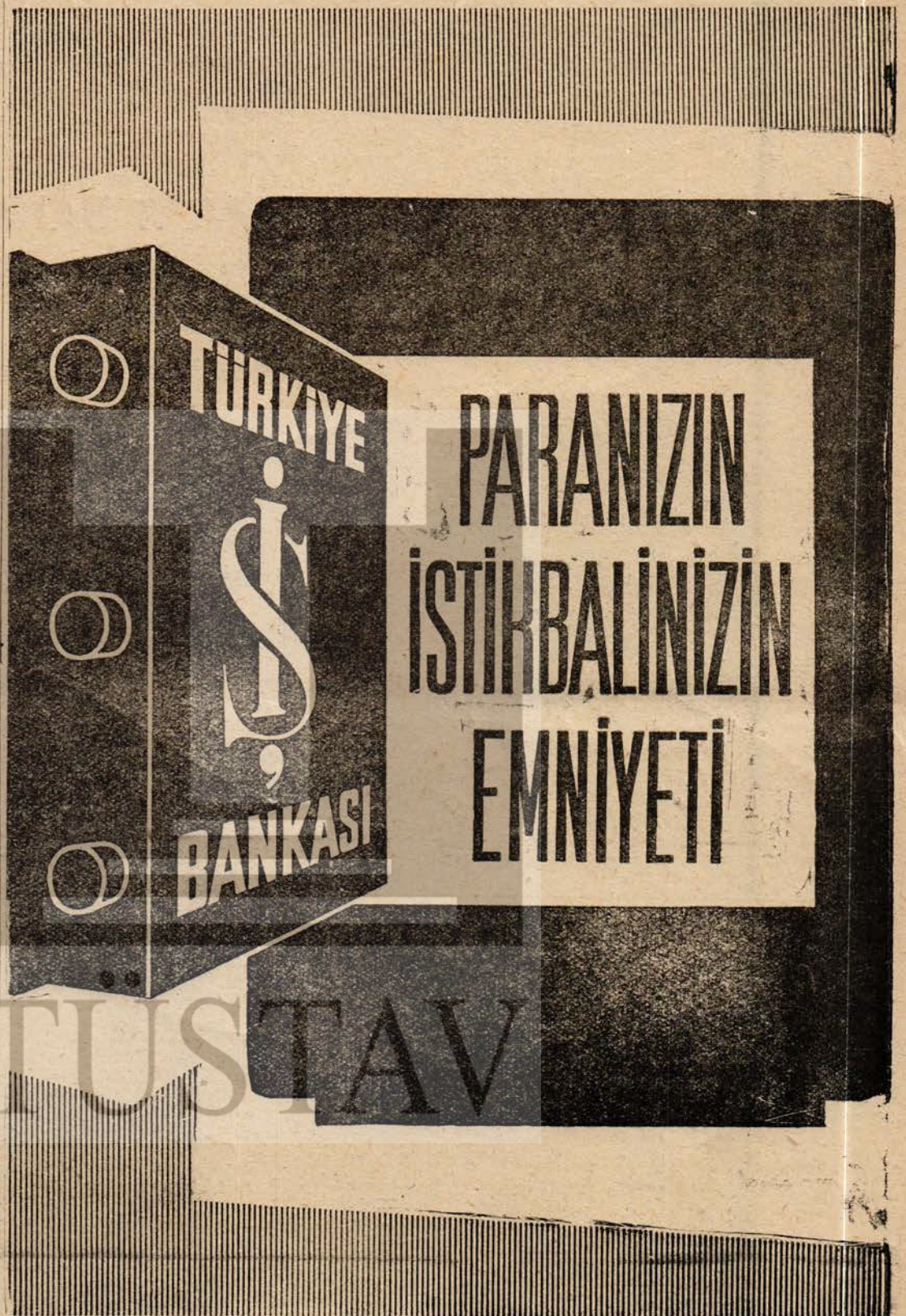
Şiir :

TÜRKİYE'NİN ADRESİ. Metin Eloğlu'nun şiirleri. İstanbul 1965 Yeditepe Yayınevi. 44 S. 3 lira. Şairin desenleriyle.

HOŞ GELDİN HALİL İBRAHİM. A. Kadir'in şiirleri. Yeni eklerle ikinci basım. İstanbul 1965. 59 S. 3 lira. Kapak : Saif Maden.

Oyun :

KADINLAR DA SAVAŞI YITİRDİ. Curzio Malaparte'den çevirenler : Tahsin Saraç-Turhan Açar. Ankara 1965 Toplum Yayınevi. 89 S. 3 lira. Kapak ; Adnan Turani.

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günüklük Tarafsız Siyasal İktisat Kültür Dergisi

Yıl : 12 — Cilt : XVIII — 100 Kurus
Idarehane : Yenişehir, Büyük Han
No. 55 Tel : 178737 — ANKARA
Haberleşme : Forum Dergisi P.K. 131
ANKARA

★

Sahibi : Fikret EKİNCİ
Yazı İşleri Müdürü : Bekir EKİNCİ

Bu Sayıda Yazı Kurulu :

Fikret EKİNCİ — Sait DİLİK — Adnan GÜRİZ — Adnan ÖZAKTAŞ — İzzet SEDES — Hasan TAN — Cahit TALAS — Besim ÜSTÜNEL — Şevki VANLI

Dizgi ve Baskı
GÜRSOY BASİMEVİ
Telefon : 13 17 53

İlan ve Abone :

Arka kapak 1000 TL. (iki renkli 1500 TL.) ★ Metin arası santim 10 TL. — (Devamlı ilân verenlere pazarlıkla) ★ Bir yıllık 22 TL. ★ Altı aylık 11 TL. ★ A.B.D. (uçak) 90 TL. Avrupa (uçak) 54 TL. — Bütün yabancı devletlere (Adı) 44 TL. dir.

(FORUM) ve yazarın adı belirtilmeden yazı iltibas edilemez.

ZİRAAT BANKASI

Muhterem hesap sahiplerine
en iyi şekilde
hizmet etmekten şeref duyar.

Bu gün servislerinde kullandığı
elektronik hesap makineleri ile daima
Modern Bankacılığın önderi olmuştur

T.C. ZİRAAT BANKASI